

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΜΣΤ'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 – 115 21 ΑΘΗΝΑΙ – ΤΗΛ. 72.18.308

1 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1997

ΑΡΙΘ. 6

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, 'Ο συγγραφεὺς τῆς «Κλίμακος» ὄσιος Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης. – Μητροπ. Θήρας Παντελεήμονος, 'Ο Γέροντας Φιλόθεος Ζεφβάκος, ὡς Πνευματικός. – Ἰω. Φουντούλη, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπορίες. – Ἀρχιμ. Εὐθυμίου Ἐλ. Ἐλευθεριάδου, Ἡ μονολόγιστος προσευχή. – Ἀρχιμ. Μ. Φ., Ἐπισημάνσεις. – Ἀλεξ. Μ. Σταυρόπουλου, Μία πρόταση. – Ἱερομονάχου Ἀθανασίου Σιμωνοπετρίτη, Περὶ τῆς χρονολογίας τῆς ἀθλήσεως τοῦ ἁγίου ἐνδόξου Νεομάρτυρος Νικήτα τοῦ Νισυρίου. – Ἀνδρέα Παπαβασιλείου, Στὸ κατώφλι τῆς Εὐρώπης. – Ἰωάννη Ἀντ. Παναγιωτόπουλου, Β' Θεολογικὸ Συνέδριο Μεταπτυχιακῶν Φοιτητῶν (1996). – Μ. Μελ., Ἐπίκαιρα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἀθήναι, Ἰασίου 1 – Τηλέφωνο
72.10.734 • Προϊστάμενος Τυπο-
γραφείου: Σωκράτης Μαυρογόνα-
τος, Ἡπείρου 132 – Πέραμα.

'Ο συγγραφεὺς τῆς «Κλίμακος» ὄσιος Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Β'

Ὅσον ἀφορᾷ στὸν ἑορτασμὸ τῆς μνήμης τοῦ συγγραφέως τῆς «Κλίμακος» ὀσίου Ἰωάννου τοῦ Σιναΐτου κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Δ' Ἑβδομάδος τῶν Νηστειῶν, ὑπενθυμίζομεν, ὅτι τὰ παλαιότερα τοῦ ιδ' αἰῶνος χειρόγραφα ἀγνοοῦν τὸν ἑορτασμὸν αὐτόν. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν ιε' αἰῶνα πολλὰ χειρόγραφα δὲν τὸν ἀναφέρουν, διότι ἡ καθιέρωσις τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς μνήμης τοῦ ὀσίου καὶ στὸν κινητὸ ἑορτολογικὸ κύκλο τὸν ιδ' αἰῶνα δὲν ἔγινε εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς γενικῶς δεκτὴ. Ἄλλοτε τὴν ἡμέρα αὐτὴ γινόταν μνεΐα τοῦ καλοῦ Σαμαρείτου, ὡς ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ παλαιότερα χειρόγραφα, στὰ ὁποῖα ὑπάρχει Κανὼν τοῦ Ὁρθρου τῆς ἡμέρας, ὁ ὁποῖος – σωζόμενος καὶ σήμερα στὸ ἔντυπο Τριῶδιο, παραπλεύρως πρὸς ἄλλον μεταγενέστερον Κανόνα, ποὺ ἀναφέρεται στὸν ὄσιο Ἰωάννη τῆς «Κλίμακος» – περιέχει ὕμνους, οἱ ὁποῖοι ἀναφέρονται στὴν ἀνθρωπότητα, ἢ ὁποῖα, τραυματισμένη ἀπὸ τὴν ἁμαρτία μοιάζει πρὸς «τὸν ἐν χερσὶ τῶν ληστῶν περιπεσόντα» καὶ ἔχει ἀνάγκη τῆς θεραπείας ἐκ μέρους τοῦ Σωτῆρος, τοῦ ὁποῖου σύμβολον εἶναι ὁ Καλὸς Σαμαρείτης. Μερικὰ χειρόγραφα, ποὺ ἀναφέρονται στὴν παλαιότερα λειτουργικὴ προᾶξι, ἀναφέρουν ρητῶς ὅτι ἡ Κυριακὴ τῆς Δ' ἑβδομάδος τῶν Νηστειῶν εἶναι ἀφιερωμένη «εἰς τὸν περιπεσόντα εἰς τοὺς ληστὰς». Ἐπειτα τὸ ὑπ' ἀρ. 210 Σιναΐτικὸν Εὐαγγελιστάριον τοῦ θ'-ι' αἰῶνος ὡς εὐαγγελικὴν περικοπὴν τῆς ἡμέρας ἔχει τὴν τῆς παραβολῆς τοῦ καλοῦ Σαμαρείτου (Λουκ. ι', 25-37).

Ἡ καθιέρωσις τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς μνήμης τοῦ ὀσίου Ἰωάννου τοῦ Σιναΐτου κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Δ' Ἑβδομάδος τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς ἐναρμονίζεται πρὸς τὸ αἶτημα τῆς προβολῆς κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ τοῦ ἀσκητικοῦ ιδεώδους, ἐφ' ὅσον ὁ ὄσιος αὐτὸς μὲ τὸ ἔργο του «Κλίμαξ», τὸ ὁποῖο κατὰ τὴν Μ. Τεσσαρακοστὴ ἀναγινώσκειται συνήθως στὶς ἱερὲς μονές, μᾶς μνεΐ στὸν μυστικὸ βίον, ποὺ ὀδηγεῖ στὸν παρὰδεισον (Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡ μορφωτικὴ ἀξία τοῦ ἰσχύοντος Τριωδίου, ἐν Ἀθήναις 1958, σσ. 30 καὶ 51).

Ὁ Καθηγητὴς Παν. Χρήστου εἶχε σημειώσει, ὅτι ἡ «Κλί-

Ο ΓΕΡΟΝΤΑΣ ΦΙΛΟΘΕΟΣ ΖΕΡΒΑΚΟΣ ΩΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ*

Του Σεβ. Μητροπολίτου Θήρας, Ἀμοργοῦ καὶ Νήσων
κ. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ

Ἔτσι κύλησαν τὰ χρόνια τῆς ζωῆς τοῦ π. Φιλοθέου. Μέσα στὴν διακονία καὶ στὴν προσφορά. Στὸν μόχθο καὶ στὸν κόπο, στὰ διαρκῆ ταξίδια στὴν θάλασσα καὶ στὴν στεριά, στὰ ξενύκτια καὶ τὴν ταλαιπωρία, στίς τόσες φουρτούνες ποὺ συνάντησε, ἔτσι ὥστε νὰ ἔχει ἐφαρμογὴ σ' αὐτὸν ὁ λόγος τῆς Ἀγίας Γραφῆς: «Μακάριοι οἱ νεκροὶ οἱ ἐν Κυρίῳ ἀποθνήσκοντες ἀπ' ἄρτι... ἵνα ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν» (Ἀποκ. ιδ' 13).

Ἐγραψε ἀναρίθμητες ἐπιστολὲς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους μὲ τοὺς ὁποίους ἐρχόταν σὲ συχνὴ ἐπαφή. Ἄν δὲν μπορούσε νὰ ἐπισκεφθεῖ τὸν τόπο τους, συμπλήρωνε μὲ τὴν γραφίδα αὐτὰ ποὺ εἶχε νὰ τοὺς πεῖ. Ἐπιλεκτικὰ ξεχώρισα μερικὲς ἀπ' αὐτές, τίς ὁποῖες, ἐπιτρέψτε μου, γρήγορα ὅσο μπορῶ νὰ διαβάσω:

«... Ἡ μὲν συμβουλὴ μου εἶναι νὰ φροντίσης νὰ ἀπαιτήσης ταπεινώσιν καὶ ἡ ἄλλη τὴν ἀγάπην... Ἐὰν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶχαν ταπεινώσιν καὶ ἀγάπην, θὰ ἔζων ὡς ἄγγελοι, δὲν θὰ ἐγένετο εἰς τὴν γῆν κανέν κακόν... Καὶ πῶς δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀποκτήσῃ τὰς μεγάλας ταύτας ἀρετάς; Θὰ τὰς ἀποκτήσῃ ὄχι ἀμελῶν καὶ

κοιμώμενος, ἀλλὰ προσευχόμενος καὶ βιάζων τὸν ἑαυτὸν του. Ἡ ἀμέλεια γεννᾷ πάσας τὰς κακίας καὶ δυστυχίας, ἡ δὲ ἐπιμέλεια νικᾷ πάσας τὰς δυσκολίας καὶ ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς δρόμον εὐτυχίας...

Ἐὰν φυλάξῃς αὐτὰς τὰς δύο συμβουλὰς μου, τὴν ταπεινώσιν καὶ τὴν ἀγάπην, θὰ ἔχῃς τὸν Θεὸν ἐντός σου καὶ ἐδῶ εἰς τὴν πρόσκαιρον ζωὴν καὶ περισσότερο εἰς τὴν αἰώνιον θὰ σὲ καταστήσῃ κληρονόμον τῆς ἐπουρανίου βασιλείας Του».

Πρὸς ἓνα φοιτητὴν γράφει:

«... Εἰς τὴν τελευταίαν σου ἐπιστολὴν εἶδον νὰ μοῦ ζητεῖς Διαθήκην. Σοῦ στέλλω λοιπὸν ἐκείνην ποὺ ἄφησεν ὁ Κύριος εἰς τὰς μαθητάς Του, εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ὄλων τῶν γενεῶν.

1ον. Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, τῆς καρδίας σου, τῆς ἰσχύος σου καὶ τῆς διανοίας σου, καὶ

2αν ἐντολὴν ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν.

Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ Νόμος καὶ οἱ Προφῆται κρέμονται.

3ον. Ἡ ἀγάπη μεταστοιχειοῖ τὸν φιλοῦντα τῷ φιλομένῳ· ὅθεν εἰ ἀγαπᾷς Θεόν, θεὸς ἔση,

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 85 τοῦ ὑπ' ἀρ. 5 τεύχους.

μαξ» γενικῶς «ἀπετέλεσε τὸ προσφιλέστερον ἀνάγνωσμα εἰς τὴν τράπεζαν τῶν μοναστηρίων, ὅπερ δεικνύεται καὶ ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν χειρογράφων, περιεχόντων ἐνίοτε καὶ λαμπρὰς μικρογραφίας, τῶν παραλλαγῶν, τῶν σχολιάσεων καὶ τῶν μεταφράσεων. Συχνὴ εἶναι εἰς τὰ μοναστήρια καὶ ἡ εἰκονογραφικὴ χρησιμοποίησις αὐτῆς» (Θρησκευτικὴ καὶ Ἡθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία, τόμος 6, Ἀθήναι, 1965, στίχοι 1211-1213), ὅπου παρατίθενται καὶ μερικὰ ἀπὸ τὰ χωρία τῆς «Κλίμακος», ποὺ ἀναφέρθησαν ἤδη στὸ προηγούμενο ἄρθρο μας, καὶ ποὺ εἶχαν ἤδη ἐπισημανθῆ στὸ ἔργο: Hans - Georg Beck, Kirche und theologische Literatur im byzantinischen Reich, München 1959, σσ. 353 ἔξ., 451 ἔξ.).

Ὁ Beck ἀναφέρει τόσον τὰ σχόλια, ποὺ ἔκα-

μαν στὴν «Κλίμακα» ὁ ἅγιος Φώτιος ὁ Μέγας, ὁ Ἡλίας Μητροπολίτης Κρήτης (ιβ' αἰών), ὁ Νικηφόρος Κάλλιστος Ξανθόπουλος κ.ἄ. (ἐνθ. ἀνωτ., σσ. 523-524, 655, 706), ὅσον καὶ μερικὲς ἀπὸ τίς ἀναρίθμητες ἐκδόσεις τοῦ κειμένου καὶ τίς μεταφράσεις αὐτῆς σὲ διάφορες γλώσσες: ἑλληνικὴν, συριακὴν, παλαιοϊταλικὴν, ἰταλικὴν, ἀραβικὴν, γεωργιανὴν, ἰσπανικὴν, γαλλικὴν, γερμανικὴν. Ἐπὶ πλέον πρέπει νὰ ἀναφερθοῦν μεταφράσεις καὶ στίς γλώσσες: ἀρμενικὴν, ἰβηρικὴν, ρωσικὴν, ρουμανικὴν, σερβικὴν, λατινικὴν, πορτογαλικὴν, ἀγγλικὴν. Μερικὲς ἀπὸ τίς πολλὲς νεοελληνικὲς μεταφράσεις ἀναφέρονται στὴν μνημονευθεῖσα ἔκδοσι τῆς Ἱ. Μονῆς Παρακλήτου (σσ. 14-15).

(Συνεχίζεται)

εἰ ἀγαπᾶς σάρκα, σὰρξ ἔσθι, καὶ εἰ ἀγαπᾶς διάβολον, διάβολος ἔσθι.

4ον. Μὴ καταφρονήσης τὴν ἐντολὴν τῆς ἀγάπης ὅτι δι' αὐτῆς θεὸς ἔσθι, ἣν καταφρονῶν, υἱὸς γεέννης εὐρεθήσῃ... Σοῦ εὐχομαι καλὴν πρόδοον εἰς τὰ καλὰ μαθήματα καὶ εἰς τὰς ἀρετὰς περισσότερον».

Εἷς τινα νέον γράφει ὁ Γέρων Φιλόθεος:

«... Γνώρισμα, παιδί μου, τῆς ἀληθοῦς μετανοίας εἶναι ἡ βαθεῖα συναίσθησις, ἡ συντριβὴ καὶ ἡ θλίψις τῆς καρδίας, ἣτις θλίβεται διότι ἐλύπησε μὲ τὴν ἁμαρτίαν τοιοῦτον φιλόανθρωπον Θεὸν καὶ Πατέρα φιλόστοργον. Ἀληθῆς μετάνοια εἶναι οἱ ἀναστεναγμοί, αἱ προσευχαί, τὰ δάκρυα, αἱ νηστεῖαι, αἱ ἀγρυπνίαι. Αὐτὴ ἡ μετάνοια εἶναι γνησία καὶ ἀληθῆς. Εἶναι ὠφέλιμος καὶ παρέχει ἄφεσιν εἰς τὸν ἁμαρτωλόν, τὸν ὁποῖον καθιστᾷ εἰς μίαν στιγμὴν ἀπὸ ἁμαρτωλὸν δίκαιον, ἀπὸ ἐχθρὸν φίλον τοῦ Θεοῦ καὶ οἰκτεῖον Αὐτοῦ. Τοιαύτην μετάνοιαν πρέπει νὰ δεικνύωμεν ὡσάκις ἁμαρτάνομεν. Τοιαύτην μετάνοιαν ἔδειξεν ὁ Προφητᾶναξ Δαβὶδ, ὁ Ἄπ. Πέτρος, ἡ Ὁσία Μαρία ἡ Αἰγυπτία καὶ πλῆθος ἄλλων, οἵτινες, διὰ τῆς μετανοίας, οὐχὶ μόνον ἐσώθησαν ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἠγίασαν, τοὺς ὁποίους καὶ μέχρι σήμερον ἡ ἀγία μας Ἐκκλησία γεραίρει καὶ ἐορτάζει τὴν μνήμην των. Ὡς πνευματικὸς πατήρ σε συμβουλεύω, νὰ προσέχῃς, ὡσάκις δὲ ἁμαρτήσῃς μὴν ἀπελπίζεσαι, ἀλλὰ ἀμέσως νὰ σπεύδῃς εἰς τὸν πνευματικὸν ἰατρὸν καὶ νὰ ἐξομολογήσῃς, ζητῶν θεραπείαν καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Ὁ Κύριος, ἔσο βέβαιος, Ὅστις ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἵνα σώσῃ οὐχὶ τοὺς δικαίους ἀλλὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, θὰ σε δεχθῇ μὲ πολλὴν ἀγάπην καὶ ἔλεος, ὅπως ἐδέχθη τὸν ἄσωτον υἱόν, τὴν πόρνην, τὸν τελώνην, τὸν ληστὴν καὶ ἑκατομμύρια ἀνθρώπων, οἵτινες καὶ ἐσώθησαν διὰ τῆς μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως.

Αὐτὴν τὴν συμβουλὴν, μὲ πατρικὴν ἀγάπην σοῦ ἀφήνω. Μὴν ἀμελήσῃς τὸν ἑαυτὸν σου, καὶ μὴν ἀπελπίζεσαι ὅσας φορὰς κι ἂν ἁμαρτήσῃς. Ἐχε θάρρος καὶ ἐλπίδα εἰς τὸ ἄμετρον ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ μετανοῶν καὶ ἐξομολογούμενος θὰ σωθῇς.

Ἡ χάρις, ἡ εἰρήνη, τὸ ἔλεος καὶ ἡ εὐλογία τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ἡ σκέπη τῆς Παναγίας Μητρὸς Του καὶ ἡ βοήθεια πάντων τῶν Ἁγίων καὶ ἡ ταπεινὴ εὐχή μου, μαζί σου».

Γράφει εἰς ἓνα πρεσβύτερον τῆς Ἐκκλησίας μας.

«... Ἡ ἱερωσύνη τελεῖται μὲν ἐπὶ τῆς γῆς, τάξιν δὲ ἐπουράνιον ἔχει ταγματῶν» κατὰ τὸν Ἱερὸν Χρυσόστομον. Καὶ κατὰ τὸν Ἅγιον Ἰσίδωρον τὸν Πηλουσιώτην «ἱερεὺς ἐστὶν ἄγγελος Κυρίου Παντοκράτορος». Ὅσον λοιπὸν μέγα καὶ ὑψηλὸν εἶναι τὸ ἀξίωμα τῆς Ἱερωσύνης, τοσοῦτον καὶ ὁ ἱερεὺς ὀφείλει νὰ εἶναι μέγας καὶ ὑψηλὸς εἰς τὴν ἀρετὴν, οὐχὶ εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν, ἀλλὰ εἰς τὴν ὑποποῖον ταπεινώσιν, εἰς τὴν πραότητα, τὴν ἀκακίαν, τὴν καθαρότητα, τὴν ἀγνεῖαν, τὴν σωφροσύνην, τὴν σύνεσιν, τὴν φρόνησιν.

Χρεία φόβου Θεοῦ, μεγάλης προσοχῆς καὶ ἀδιαλείπτου προσευχῆς...

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἶπεν εἰς τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους καὶ τοὺς ἐκείνων διαδόχους «οὕτω λαμπράτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα».

Νὰ εἶσαι εὐπρεπής, καθαρὸς ὡς ὑπηρέτης καὶ δοῦλος καὶ ἀντιπρόσωπος τοῦ οὐρανοῦ Βασιλέως, ἀλλὰ καὶ μὴν ἔχῃς μόνον ἐνδύματα καὶ εἰς αὐτὰ νὰ καυχᾶσαι, ἀλλὰ νὰ ἔχῃς καὶ ἔργα θεάρεστα καὶ φωτεινά. Φρόντιζε νὰ περιπατῆς ἀξίως τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθης. Πρόσεχε εἰς τοὺς ἐκλεκτούς. Βάδιζε ὄχι τὴν πλατεῖαν ὁδὸν καὶ εὐρύχωρον ἢ ὁποῖα φέρει εἰς ἀπώλειαν, ἀλλὰ τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην, τὴν ὁποῖαν βαδίζουν ὀλίγοι καὶ ὀδηγεῖ εἰς τὴν ζωὴν, διὰ τὴν εὐαρεστίαν Θεῷ καὶ ἀγγέλοις καὶ ὠφελήσῃς σεαυτὸν καὶ τοὺς ἀδελφούς μας χριστιανούς.

Νὰ προτιμῶμεν δὲ ὑπὲρ πάντα τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ὅτι «τοὺς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν».

(Συνεχίζεται)

ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΨΙΣ (σχῆμα μικρό).

ΕΓΚΟΛΠΙΟΝ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ
(Σχῆμα μικρό).

ΑΓΙΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗ ΕΒΔΟΜΑΣ μέ ἐρμηνεία (Ἀρχιμ. Ἐπιφανίου Θεοδοροπούλου, †).

ΑΓΙΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗ ΕΒΔΟΜΑΣ (σχῆμα μεσαίο).

ΑΓΙΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗ ΕΒΔΟΜΑΣ (κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου), σχῆμα μεγάλο, χρυσόδετο.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. **ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΑΗ**, Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο τεύχος)

Πρὶν ἐπιχειρήσει κανεὶς νὰ ἐρμηνεύσει τὴν αἰτία ποὺ προκάλεσε τὴν μυστικῶς ἀνάγνωση τῶν εὐχῶν θὰ ἦταν εὐκαιρο καὶ πολὺ συντελεστικὸ γιὰ τὴν ἐξεύρεση μιᾶς ὀρθῆς λύσεως νὰ κάνει, τρόπον τινά, μιὰ ἀναγνώριση τοῦ ἐδάφους. «Μυστικῶς», ὡς γνωστόν, λέγονται σήμερα ὅλες οἱ εὐχῆς τῆς θείας λειτουργίας ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ὀπισθάμβωνο. Ὅμοίως μυστικῶς λέγονται οἱ εὐχῆς τοῦ λυχνικοῦ καὶ τοῦ ὄρθρου κατὰ τὸν προοιμιακὸ καὶ τὸν ἐξάψαλμο ἀντιστοίχως, καθὼς καὶ οἱ εὐχῆς τῆς κεφαλοκλισίας τῶν ἀκολουθιῶν αὐτῶν. Εἶναι ἄξιο προσοχῆς ὅτι ὅλες αὐτῆς οἱ εὐχῆς λέγονται στὸ ἅγιο βῆμα καὶ πρὸ τῆς ἀγίας τραπέζης. Ἀντιθέτως ὅλες οἱ εὐχῆς ποὺ λέγονται ἐκτὸς τοῦ ἀγίου βήματος, ὅπως ἡ ὀπισθάμβωνος τῆς θείας λειτουργίας, λέγονται εἰς ἐπήκοον τοῦ λαοῦ. Αὐτὸ πρέπει νὰ μᾶς προβληματίσει. Ἡ λύση ἴσως δὲν βρίσκεται ἐκεῖ ποὺ ὑποψιαζόμαστε, δηλαδὴ στὸ ὕψος τοῦ μυστηρίου, ἀλλὰ πρὸς ἄλλη κατεύθυνση. Ἄν ὁ λόγος τῆς μυστικῶς ἀναγνώσεως ἦταν ὁ πρῶτος, τότε θὰ δικαιολογοῦσε τὴν μυστικῶς ἀνάγνωση τῆς εὐχῆς τῆς ἀναφορᾶς, παρὰ τὸ ὅτι αὐτὸ τὸ διαλογικὸ σχῆμα καὶ ἡ ἔκτασή της ἀντιλέγουν. Ἄλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει αὐτὴ ἡ εὐχὴ εἶναι τὸ καίριο μέρος τῆς θείας λειτουργίας, ἄρα βασιάζει τὸ βάρος τοῦ μυστηρίου τῆς ἀναμνήσεως καὶ τῆς μεταβολῆς τῶν δώρων σὲ σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ. Μὲ τὴν ἴδια ὁμως λογικὴ καὶ οἱ καθαγιαστικῆς εὐχῆς τῶν ἄλλων μυστηρίων καὶ ἱερῶν τελετῶν θὰ ἔπρεπε νὰ λέγονται «μυστικῶς». Καὶ ὁμως οἱ εὐχῆς τοῦ ἀγίου βαπτίσματος, τοῦ γάμου, τῶν ἀγιασμῶν, τοῦ εὐχελαίου, τῶν ἐγκαινίων, οἱ περιστατικῆς, οἱ νεκρώσιμες, οἱ εὐχῆς τῆς γονυκλισίας τῆς Πεντηκοστῆς κ.λπ. λέγονται εἰς ἐπήκοον τοῦ λαοῦ. Ὅμοίως οἱ εὐχῆς τῶν χειροθεσιῶν λέγονται εἰς ἐπήκοον καὶ τῶν χειροτονιῶν μυστικῶς. Οἱ πρῶτες ἐκτὸς τοῦ βήματος, τῶν χειροτονιῶν ὁμως ἐντός. Στὸ σημεῖο ἴσως αὐτὸ βρίσκεται ἡ λύση τοῦ αἰνίγματος.

Ὅταν ἓνα κείμενο ἀναγινώσκεται ἐμμελῶς, ὅπως τὰ ἀναγνώσματα καὶ οἱ ἐκφωνήσεις τῶν εὐχῶν, εἶναι πρακτικῶς δυνατὸ νὰ εἶναι ἀκουστὸ στὶς μεγάλες συνάξεις. Ὅταν διαβάζεται σὲ ὕψος ἀναγνώσεως εἶναι δύσκολα ἀκουστό, ἂν μάλιστα ἐκεῖνος ποὺ τὸ διαβάξει εἶναι ἠλικιωμένος ἢ ἰσχνόφωνος. Πολὺ περισσότερο ἂν δὲν εἶναι ἐ-

στραμμένος πρὸς τὸν λαό, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀντίθεση κατεύθυνση, ὅπως ἐπικράτησε κάποτε στὴ θεία λατρεία νὰ γίνεται, καὶ ὅταν οἱ συνάξεις δὲν εἶναι μικρῆς, ἀλλὰ πολυάνθρωπες καὶ γίνονται μάλιστα σὲ μεγάλων διαστάσεων χώρους λατρείας. Εἶναι πολὺ πιθανὸν ὅτι ὅλοι αὐτοὶ οἱ παράγοντες συνέβαλαν στὴν ἐπικράτηση τῆς μυστικῶς ἀναγνώσεως. Ἡ ἀνάγκη ἔγινε φιλοτιμία καὶ, ὅπως συνήθως συμβαίνει στὰ λατρευτικὰ πράγματα, ζήτησε νὰ καλυφθεῖ κάτω ἀπὸ τὸ ἱερὸ ἔνδυμα τῆς θεολογίας καὶ τῶν συμβολισμῶν.

Νὰ πῶς τὸ ἐρμηνεύει καὶ αἰτιολογεῖ τὴν μυστικῶς ἀνάγνωση τῶν εὐχῶν ὁ *Θεόδωρος ἐπίσκοπος Ἀνδίδων* στὴν ἐρμηνευτικὴ στὴ θεία λειτουργία πραγματεία του «Προθεωρία κεφαλαϊώδης περὶ τῶν ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ γινομένων συμβόλων καὶ μυστηρίων», ἐξ ἀφορμῆς τῆς εἰς ἐπήκοον τοῦ λαοῦ ἀναγνώσεως τῆς ὀπισθαμβώνου εὐχῆς: «Ἡ δ' ὀπισθάμβωνος εὐχὴ οἰοῖται σφραγίς ἐστὶ πάντων τῶν αἰτημάτων καὶ ἀνακεφαλαίωσις τακτικῆς, πρέπουσα τοῖς πρώτοις καὶ τιμιωτέροις ἐπιλόγοις... Ἐπειδὴ γὰρ τινες τῶν ἔξω τοῦ θυσιαστηρίου ἐσώτων εἰς ἀπορίαν πολλάκις χωροῦσι, γνωσιμαχοῦντες καὶ λέγοντες: Τίς ἄρα ὁ σκοπὸς καὶ ἡ τῶν παρὰ τοῦ ἀρχιερέως ὑποψιθυριζομένων εὐχῶν ἔννοιά τε καὶ δύναμις καὶ ἐφίενται τινα εἰδησιν καὶ τούτων λαβεῖν, κατὰ τοῦτο οἱ θεῖοι πατέρες ὡς ἀνακεφαλαίωσιν πάντων τῶν διὰ τῶν εὐχῶν αἰτουμένων τὸν χαρακτήρα ταύτης ἐποίησαντο, διδάσκοντες τοὺς ἐπιζητοῦντας ἐκ τοῦ κρασπέδου τὸ ὕφασμα» (κεφ λη').

Ὁ ἱερὸς *Νικόλαος Καβάσιλας* στὸ ἔργο του «Εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν», πάλι ἐξ ἀφορμῆς τῆς ὀπισθαμβώνου εὐχῆς καὶ τοῦ τρόπου καὶ τοῦ τόπου ἀπαγγελίας της, δίδει μιὰ θεολογικότερα ἐρμηνεία. Τὴν ἀναφορὰ τῶν εὐχῶν τῆς θείας λειτουργίας «ἐνδον τοῦ θυσιαστηρίου» καὶ «μηδενὸς ἀκούοντος» ἀπὸ τὸν ἱερέα «ἐφ' ἑαυτοῦ», ἀντιδιαστέλλει πρὸς τὴν ἔξω τοῦ ἱεροῦ, στὸ μέσον τοῦ λαοῦ καὶ «πάντων ἀκουόντων» ἀνάγνωση τῆς ὀπισθαμβώνου. Τὸ πρῶτο ἐκφράζει τὴν «μετὰ τοῦ Θεοῦ συνουσίαν» τοῦ λειτουργοῦ, τὸ δεύτερο τὴν κατάβαση ἀπὸ τοῦ «ὑψους ἐκεῖνου» «εἰς τὴν τῶν ἀνθρώπων ὀμίλιαν». Φαίνεται ὁ ἱερεὺς «καταβαίνων, καὶ τοῦτο ἱεροπρεπῶς. Καὶ γὰρ εὐχόμενος τοῦτο ποιεῖ. Καὶ ὁ τρόπος τῆς εὐχῆς καὶ ὁ τόπος

Ἡ μονολόγιστος προσευχή

Τοῦ Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Εὐθυμίου Ἐλ. Ἐλευθεριάδου
Φιλολόγου, Διδάκτορος τῆς Θεολογίας, Ὑμνογράφου Σιωνίτιδος

Αὕτη εἶναι μονόλογος. Λόγος ἑνὸς καὶ μόνο ἀνθρώπου, χωρὶς νὰ ὑπάρχη συνάνθρωπος ἀκροατής. Ὁμιλία ἀνθρώπου πρὸς ἑαυτόν, ὡς τὸ «ἐπίστρεψον, ψυχὴ μου, εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου»¹, διὰ νὰ ἀνακοπῇ, ἀπὸ τὰ ἐπίγεια, καὶ ἀνυψωθῇ εἰς τὸν Οὐρανόν. Προϋπὸθεσις, εἷς καὶ μόνον προαιώνιος Θεός, πληρῶν τὸν Οὐρανὸν καὶ τὴν Γῆν, τὸ ὄρατον καὶ ἀόρατον Σύμπαν, ἰκανὸς νὰ συλλαμβάνῃ τοὺς προσευχητικούς παλμούς ἐκάστης καρδίας καὶ τὰς ἀνάτασεις καὶ προσορμίσεις τῶν ἀναστεναγμῶν² ἐκάστης ψυχῆς...

Ὁ ἐβραϊκὸς Λευϊτικὸς τυπικισμὸς ἀπελιθώθη εἰς ἓνα ξηρὸν φορμαλισμὸν τοῦ τύπου τοῦ κεμένου, εἰς τὴν μηχανικὴν ἐπανάληψιν τοῦ ὁποίου καταπνίγεται, συνήθως, ἡ οὐσία...

Ἡ ἀνάγκη ἐπικοινωνίας καὶ συντροφίας

δείκνυσιν αὐτὸν καταβαίνοντα» (κεφ. νδ'). Ἡ αἰτιολογία εἶναι ἐμφανῶς ἀσθενής. Οἱ εὐχῆς τοῦ ὀρθρου καὶ τοῦ ἑσπερινου, καθὼς καὶ οἱ πρῶτες εὐχῆς τῆς θείας λειτουργίας μέχρι καὶ τὴν εὐχὴ ὑπὲρ τῶν κατηχουμένων εἶναι ταυτόσημες πρὸς τὴν ὀπισθάμβωνο. Ἀναφέρονται σὲ κοινὰ αἰτήματα, πού δὲν ἔχουν ἄμεση σχέση πρὸς τὸ μυστήριον. Ἡ δευτέρα μάλιστα εὐχὴ τοῦ ὀρθρου καὶ ἡ εὐχὴ τοῦ β' ἀντιφώνου τῆς θείας λειτουργίας ἀναφέρουν τὰ ἴδια αἰτήματα μὲ τὴν ὀπισθάμβωνο «Ὁ εὐλογῶν τοὺς εὐλογοῦντας...», μὲ τῆς ἴδιες μάλιστα λέξεις καὶ φράσεις. Ὅλες ἐξ ἄλλου εἶναι συντεταγμένες σὲ πληθυντικὸ ἀριθμὸ ὡς λόγος πρὸς τὸν Θεὸ ὃχι μόνον τοῦ μεσιτεύοντος ἱερέως, ἀλλὰ ὀλοκλήρου τῆς ἱεράς συνάξεως, ὅλης τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ περισσότερες ἐξ ἄλλου ἀπὸ αὐτὲς ἀναπλάθουν σὲ μορφὴ εὐχῆς καὶ ἀναφέρουν πρὸς τὸν Θεὸ αἰτήματα καὶ εὐχαριστίες πού περιέχονται στοὺς ψαλμούς πού ἔψαλλε μετὰ ἀπὸ αὐτὲς ὁ λαὸς κατὰ τὸ σύστημα τῶν ἀσματικῶν ἀντιφώνων τοῦ ἀρχαίου ἐνοριακοῦ τυπικοῦ. Δὲν ἔχουν τελεστικὸ χαρακτήρα, πού ἔστω νὰ δικαιολογεῖ κάπως τὴν μὴ εἰς ἐπίκοον ἀπαγγελία τους. Τέτοιες, ἐπὶ παραδείγματι, εἶναι οἱ εὐχῆς τῶν σταθερῶν ἀντιφώνων τοῦ ἀσματικοῦ ὀρθρου (α', β', γ', ι', ια' καὶ ιβ' ἑωθινὴ εὐχὴ) καὶ τοῦ ἀσματικοῦ ἑσπερινου (α', β' καὶ ἡ εὐχὴ τοῦ λυχνικοῦ – ἡ σημερινὴ εὐχὴ τῆς εἰσόδου τοῦ μοναχικοῦ ἑσπερινου).

(Συνεχίζεται)

τοῦ, κατὰ βάθος, μόνο καὶ ἀσυντροφιάστου ἀνθρώπου, τὸν ἀναγκάζει νὰ ψιθυρίξῃ, νὰ μονολογῇ «κατὰ μόνας εἰμὶ ἐγώ, ἕως ἂν παρέλθω»³...

Ἀντὶ τῆς ἀφηρημένης ἐννοίας ἑνὸς ἀπείρου καὶ ἀσυλλήπτου Θεοῦ, ὁ Χριστιανισμὸς φιλανθρωπῶς, εὐεργετικῶς καὶ ἐποικοδομητικῶς, ἐξασφαλίζει, εἰς τὴν θεοειδῆ, ἐνικὴν προσωπικότητα, ἀνθρώπος νοῶν, στοχαζόμενος, προσευχόμενος, Ἐνα Θεὸν Σαρκοθέοντα, καὶ Ἐνανθρωπήσαντα, Ἐνα Θεὸν «alter ego», ἐν τῷ Θεανθρώπῳ Ἰησοῦ Χριστῷ, «δυναμένον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν»⁴.

Ἡ προσέγγισις, ἡ συντροφία, ἡ συναναστροφή Του δημιουργεῖ τὴν αἴσθησιν τῆς ἐμπιστοσύνης, καὶ τὸν πληροῖ εὐφροσύνης «ἐμνήσθη τὸ Θεοῦ καὶ εὐφράνθη»⁵, «ὁ Θεὸς τῆς καρδίας μου»⁶, «ὁ Θεός, ὁ Θεός μου, ἐπὶ Σοὶ ἤλπισα»⁷. Καί, ἐνῶ αἶρει τοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς τὸν κατοικοῦντα ἐν τῷ οὐρανῷ⁸, ἀντὶ δέους παγεροῦ καὶ ἐξουθενωτικοῦ, ἐνθαρρύνεται νὰ κραυγάσῃ μὲ θέρημν, ἀφέλειαν καὶ οἰκειότητα «Ἐλέησόν με»⁹, ἐφαρμοζὼν τὸν Χριστοδίδακτον τρόπον τῆς συναισθήσεως τῆς ἀμαρτωλότητος καὶ τῆς πλήρους ταπεινοφροσύνης ἑνὸς ἀπλοῦ παιδοῦ¹⁰, ἐνώπιον τοῦ Ὑψίστου Παντοκράτορος, Δημιουργοῦ καὶ Κυβερνήτου τοῦ Σύμπαντος... πού, ὡς ἓνας πάμμεγας μαγνήτης, μαγνητίζει καὶ προσελκύει τὸ προσβλέπον Αὐτόν, τὸ στενάζον δι' Αὐτόν, τὸ ψιθυρίζον πρὸς Αὐτόν «Ἐλέησόν με».

Ὁ Θεϊκὸς Ἔρως κάμνει τὴν, τυχούσαν συμπαθείας καὶ ἐλέους, ψυχὴν, νὰ στοχαζέται, νὰ διψᾷ, νὰ ποθῇ τὸν γλυκύτατον Σωτῆρα Χριστόν «ἐσπέρας καὶ πρωῖ καὶ μεσημβρίας»¹¹, καὶ νὰ ἐνθυμῆται τὸν Θεὸν περισσότερον ἀπὸ τοὺς παλμούς τῆς ἀναπνοῆς. Αὐτὸ εἶναι ἡ θεοδίδακτος «ἀδιάλειπτος προσευχή»¹², πού ἐγνώριζεν ὁ Ἅγ. Γρηγόριος ὁ Θεολόγος¹³.

Τὴν «ἀδιάλειπτον προσευχὴν» ἐφήρμοζεν ὁ Ἅπ. Παῦλος, εἰς τὰς πνευματικὰς του ἀσκήσεις, ἐφαρμοζὼν τὸ «γρηγορεῖτε» τοῦ Νυμφίου Χριστοῦ¹⁴ καὶ συνίστα εἰς τὰ, ὁσημέραι, ἐξαγιαζόμενα πνευματικὰ του τέκνα ὁ Ἅγ. Ἰωάννης τῆς Κλίμακος († 649).

Ὁ Μ. Ἀντώνιος († 356) ἐγνώριζε καὶ ἐξήσκει, μετὰ τῶν πολυαριθμῶν πνευματικῶν του τέκνων, τὴν «ἀδιάλειπτον προσευχήν», ὡς ζέσιν ἐρωτικῶς πόθου τῆς ψυχῆς, πρὸς τὸν γλυκύτατον Θεόν. «Τοῖς ἐρημικοῖς, ζῶη μακαρία ἐστί, θεϊκῶ ἐρωτι περουμένοις»... Οἱ Ὅσιοι ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ ἐξήσκουν τὴν «ἀδιάλειπτον προσευχήν» τοῦ Ἀπ. Παύλου, ἐφαρμόζοντες τὸ τοῦ Ἄσματος «Ἐγὼ καθεύδω καὶ ἡ καρδία μου ἀγρυπνεῖ»¹⁵.

Ὁ Μ. Βασίλειος ἐφήρμοξε τὴν «ἀδιάλειπτον προσευχήν», διδάσκων τὰ πνευματικά του τέκνα, νὰ διατυπώνουν τὸ αἶτημα· «Καθήλωσον, ἐκ τοῦ φόβου σου, τὰς σάρκας ἡμῶν, καὶ νέκρωσον τὰ μέλη ἡμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς· ἵνα καὶ ἐν τῇ καθ' ὑπνον ἡσυχίᾳ ἐμφαιδρυνώμεθα τῇ θεωρίᾳ τῶν κριμάτων Σου»¹⁶.

ΣΤΑΥΡΟΠΡΟΣΚΥΝΗΣΗ

*Μυρίζει ἡ γῆς μεθυστικὰ
τὸ δέντρολίβανο
μπλάβα τ' ἀνθάκια στὸ κορμί του,
χαμόγελα γλυκὰ μᾶς Ἄνοιξης
στὴ χαρμολύπη τῆς Σαρακοστής.*

*Μυρίζει ἡ γῆς μεθυστικὰ
τὸ δέντρολίβανο
μὲς τὸ πανέρι
πλήθος τ' ἀνθίνα χαμόγελα
βιολέτες, κρόκοι, μυγδαλιές
κι ἀνάμεσα
τὸ ξύλο τοῦ Σταυροῦ.*

*Μυρίζει ἡ γῆς μεθυστικὰ
Σταυροπροσκύνηση
στὴ μέση τῆς Σαρακοστής·
ἡ Παναγιά
τὰ μαῦρα ντύνεται
προσμένοντας τὸ πάθος τοῦ Υἱοῦ της.*

*Κι ἐσύ, ψυχὴ μου, ὀρθρίζοντας,
ὡσεὶ στρουθίον μονάζουν,
μὲ τοῦ ληστή,
μὲ τοῦ τελάνη τὴ φωνὴ
κραυγάζεις:
«Ὁ Θεός, ἰλάσθητί μοι»,
«Μνήσθητι ἐν τῇ Βασιλείᾳ Σου».*

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΚΑΤΣΟΥ-ΚΑΝΤΑΝΗ

*(Ἀπὸ τὴν ἀνέκδοτη ποιητικὴ
συλλογὴ: Ρήματα Ζωῆς)*

Ὁ ἱερός Χρυσόστομος μετὰ τῶν Νηπτικῶν Πατέρων ἀπεφάνθησαν, ὅτι ἡ «ἀδιάλειπτος προσευχή» εἶναι «ἡ μονολόγιστος εὐχή»¹⁷, τὸ «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με». Τὸ βάρος, εἰς τὴν «παντοδύναμον αὐτὴν μονολόγιστον εὐχήν»¹⁸, «ἥτις κτείνει καὶ ἐκτεφροῖ τὰς τῶν δαιμόνων ἀπάτας»¹⁹, εὐρίσκεται εἰς τὴν προσφώνησιν «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ» καὶ εἰς τὴν ἐπίκλησιν «ἐλέησόν με». Μὲ τὴν προσφώνησιν «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ», κατονομάζομεν τὸ θεϊότατον καὶ παντοδύναμον Ὄνομα, «τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα», εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦ ὁποίου, παρευθὺς, κάμπτουν τὰ γόνατα, γονυπετοῦν ἅπασαι αἱ δυνάμεις «τῶν ἐπουρανίων, τῶν ἐπιγείων καὶ τῶν καταχθονίων...». Καὶ μὲ τὸ «ὑπὲρ πᾶν ὄνομα», «Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς» παρέχεται ἡ ἐγγύησις τῆς σωτηρίας μας, κατὰ τὸν θεομακάριστον Πέτρον²⁰. Ἰδοῦ, πόσην δύναμιν περικλείει ἡ «ἀδιάλειπτος», ἡ «μονολόγιστος εὐχή» — «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με». Ἀλλὰ διὰ νὰ θαυματουργῇ, θὰ τὴν ἐπαναλαμβάνωμεν μὲ τὴν πίστιν καὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς Χαναanaίας²¹, μὲ τὴν θέρημν καὶ ἰκεσίαν τῶν Δέκα Λεπρῶν²², μὲ τὴν ἐπιμονὴν τοῦ τυφλοῦ Βαρτιμαίου²³. Καί, ὅστις, ἀδιαλείπτως ἐπικαλεῖται τὸ τρισάγιον Ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, «ἐξάπαντος θέλει σωθῆ»²⁴.

1. Ψ. 114,7.

2. Ρωμ. 8,26. Μάρκ. 14,36. Ρωμ. 8,15. Γαλ. 4,6.

3. Ψ. 140,13.

4. Ἐβρ. 4,15.

5. Ψ. 76,3.

6. Ψ. 72,26.

7. Ψ. 7,1.

8. Ψ. 22, 1-2.

9. Ψ. 122,3.

10. Λουκ. 16,10, 14.

11. Ψ. 54,17.

12. Α' Θεσσ. 5,17.

13. Λόγ. 43,2 PG 36, 197A.

14. Ματθ. 26,41. Μάρκ. 14,38. Β' Κορ. 11,2.

15. Ἄσμ. 5,2. Βίος Ἀντωνίου 67 PG 26, 940A.

16. Μ. Ἀπόδειπνον, Α' Εὐχή τοῦ Μ. Βασιλείου.

17. Ἰω. Χρυσ. Ὁμιλ. 1,3 εἰς Ἐφεσ. PG 62, 12 ἐξ. Νηκοδήμου Ἁγιορείτου, «Πνευματικὰ Γυμνάσματα», καὶ «Περὶ φυλακῆς τῶν πέντε αἰσθήσεων».

18. Ἡσύχιος Ἱεροσολύμιτης († 450), Β' Ἐκατοντάς, 72 PG 93, 1536B.

19. Ἡσύχιος, ἐνθ. ἀνωτ.

20. Ματθ. 16,17.

21. Ματθ. 15, 26-28.

22. Λουκ. 17, 13-17.

23. Μάρκ. 10,47. Λουκ. 18, 38-39.

24. Πράξ. 2,21. Ἰωήλ 2,28.

Ευθανασία

Σκοπός της Ίατρικῆς ἐπιστῆμης, τῆς θείας τέχνης τοῦ Ἱπποκράτη, εἶναι ἡ θεραπεία τῶν νόσων καὶ ἡ παράταση τῆς ζωῆς. Καθῆκον κάθε ἱατροῦ παραμένει ἡ διαφύλαξη τῆς ζωῆς, ἄλλως ἀποτελεῖ ἀνθρωποκτονία. Ἐς θυμηθούμε τὸν ὄρκο τοῦ Ἱπποκράτη ποὺ δίδουν ὅλοι οἱ γιατροὶ ὅταν παίρνουν τὸ πτυχίον τους:

«Ὁρκισμένοις νόμῳ ἱητρικῷ ἐπὶ δηλήσει δὲ καὶ ἀδικεῖν εἶρξαι οὐ δώσω δὲ οὐδὲ φάρμακον οὐδενὶ αἰτήσας θανάσιμον οὐδὲ ὑψηγήσω καὶ συμβουλήν τοιήνδε. Ἄγνων δὲ καὶ ὀσίως διατηρήσω βίον τὸν ἐμόν. Ὁρκον μὲν οὖν μοι τόνδε ἐπιτελέα ποιέοντι καὶ συγχέοντι εἴη ἑπαυρᾶσθαι καὶ βίου καὶ τέχνης δοξαζόμενον παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις εἰς τὸν αἰὶ χρόνον. Παραβαίνοντι δὲ καὶ ἐπιορκούντι τάναντια τούτέων».

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἱατρικὴ ἠθική. Αὐτὸς εἶναι ὁ σκοπὸς κάθε ἱατροῦ. Νὰ θεραπεύει καὶ νὰ σώζει ζωές. Ἡ ἱατρικὴ ἐπιστῆμη δοξάστηκε καὶ μεγαλύνθηκε μὲ τὶς ἀσθένειες τῶν ἀνθρώπων. Οἱ γιατροὶ τάχθηκαν νὰ σώζον ζωές καὶ ὄχι νὰ τὶς ἀφαιροῦν. Ὁ ὄρκος ποὺ ἔδωσαν τὸ ὀρίζει σαφῶς καὶ ἐπιγραμματικῶς.

Ἄμφιδρομος ἡ σχέση γιατροῦ καὶ ἀσθενούς. Ἄπο ποῖον μπορεῖ κανεὶς νὰ ἀντλήσει τὸ δικαίωμα νὰ κατεβάσει ἕναν ἄνθρωπον εἰς τὰ «ταμεία» τοῦ θανάτου;

Ἄν εἴμασταν οἱ δότες τῆς ζωῆς τότε μόνο θὰ μπορούσαμε νὰ ἀφαιρέσουμε καὶ τὴ ζωὴ διαφορετικὰ μιὰ τέτοια πράξη ἀποτελεῖ ὕβρη στὸν μοναδικὸ δότη τῆς ζωῆς. Τὸν Θεόν.

250.000.000 παιδιὰ ὑπὸ δουλεία

Σὲ 250 ἑκατ. ὑπολογίζει ἡ ΔΟΕ (Διεθνής Ὁργάνωση Ἐργασίας) τὰ παιδιὰ ἡλικίας ἀπὸ 5 ἕως 14 ἐτῶν, τὰ ὁποῖα ἐργάζονται, κυρίως στὸν ἀναπτυσσόμενο κόσμον, κάτω ἀπὸ ἰδιαίτερα ἀντίξοες συνθῆκες, μὲ ἐλάχιστα χρήματα ἢ καὶ καθόλου, ὑπὸ συνθήκης βλαβερῆς γιὰ τὴν σωματικὴ καὶ ψυχικὴ τους ὑγεία.

Ἐδῶ ὅμως θὰ πρέπει νὰ τονίσουμε ὅτι καμία συνθήκη καὶ καμία ἀπαγόρευση δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει ἀποτέλεσμα ἂν δὲν ἐκλείψει ἡ φτώχεια ἀπὸ τὶς ἀναπτυσσόμενες χώρες. Στὴν Ἀσία ἐργάζονται 44,6 ἑκατομ. παιδιὰ, στὴν Ἀφρική 23,6 ἑκατ. καὶ στὴν Λατινικὴ Ἀμερικὴ 5,1 ἑκατ. Πόσο ἔχει εὐτελιστεῖ δυστυχῶς ἡ ζωὴ μας. Καὶ ἐμεῖς ἄς προσέξουμε: «Δὲν εἴμαστε ἀναγκασμένοι νὰ ἀγοράσουμε χαλιὰ ποὺ ἔγιναν ἀπὸ παιδιὰ, οὔτε νὰ πάρουμε κάρβουνο ἀπὸ ὄρυχεῖα στὰ ὁποῖα δούλεψαν παιδιὰ... ὑπάρχουν πολλὲς ἐπιλογές στὴν ἀγορά».

Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο στὸ Internet

Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ἀπέκτησε δικό του κόσμο στὸν κυβερνοχώρο τοῦ Internet. Ἄπο τὶς ἀρχὲς Φεβρουαρίου ἀρχισε νὰ λειτουργεῖ ἐπίσημα ἡ σελίδα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καὶ ὅσοι ἐπιθυμοῦν μποροῦν νὰ ἐντυφίησιν στὰ περιεχόμενά της πληκτρολογώντας τὴν διεύθυνση: W.W. EPN.ET. GR. Στό-

χος τῆς παρουσίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στὸ παγκόσμιο δίκτυο τοῦ Internet εἶναι ἡ δημιουργία ἐνὸς ἴσου πληροφόρησης γιὰ τὶς δραστηριότητες τοῦ Πατριαρχείου, οἱ ὁποῖες ἐκτείνονται στὴν ἑλληνικὴ διασπορὰ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, τοῦ Καναδά, τῆς Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Αὐστραλίας. Ὁ κόμβος τοῦ Οἴκ. Πατριαρχείου προσφέρει δυνατότητα πρόσβασης στὴ διοικητικὴ δομὴ καὶ διάρθρωση τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Πατριαρχείου. Διαθέτει πινακοθήκη βυζαντινῶν εἰκόνων ὅλου τοῦ ἐορτολογικοῦ κύκλου, ἐκκλησιαστικὸ ἡμερολόγιο, τὸ ἱστορικὸ τοῦ Πατριαρχείου μὲ ἐκτενὴ διεθνὴ βιβλιογραφία, καταλόγους τῶν Πατριαρχῶν, τῶν Μητροπόλεων, τῶν Ἐνοριῶν, τῶν Ἐρῶν Μονῶν καὶ τῶν καθιδρυμάτων του ἀνὰ τὸν κόσμον.

Ἡ Δόξα τοῦ Βυζαντίου

Ἄπο τὶς 11 Μαρτίου ἡ «Δόξα τοῦ Βυζαντίου» φωτίζει τὴν ἀμερικανικὴ μεγαλούπολη τῆς Νέας Ὑόρκης στὸ περίφημο Μητροπολιτικὸ Μουσεῖο. Ἡ μεγαλειώδης ἐκθεση ποὺ θὰ διαρκέσει μέχρι τὶς 6 Ἰουνίου, περιλαμβάνει 350 ἔργα ποὺ χρονολογοῦνται ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 9ου αἰ. Ἔργα ὑψηλῆς καλλιτεχνικῆς ἀξίας ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας.

Εἰκόνες, λειτουργικὰ σκεύη καὶ ἄλλα ἀντικείμενα σημαντικοῦ ἐνδιαφέροντος παραχωρήθηκαν γιὰ τὴν ἰδιαίτερη αὐτὴ περίσταση ἀπὸ Μουσεῖα καὶ Μοναστήρια τοῦ Οἴκουμ. Πατριαρχείου, ἀπὸ τὰ Βυζαντινὰ Μουσεῖα Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης καὶ τὰ Μοναστήρια τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου στὴν Πάτμο, τῶν Ἰβήρων στὸ Ἅγιο Ὄρος, τῆς Ἁγ. Αἰκατερίνης τοῦ Σινᾶ καὶ τῶν Βλατάδων στὴ Θεσσαλονίκη.

Ἄξιοσημείωτο εἶναι ὅτι στὸν κατάλογο περιέχεται μῆνυμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου, ὁ ὁποῖος ὡς προκαθήμενος τῆς Ὁρθοδοξίας, ὡς ἐκφραστὴς τῆς παραδόσεως καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, συνεχίζει χωρὶς διακοπὴ τὴν ἱστορία καὶ τὴν ἀπὸ ἀμύγως θρησκευτικῆς πλευρᾶς δόξαν τοῦ Βυζαντίου.

Συνέδριο «Ἐλληνισμὸς - Ὁρθοδοξία»

Ἐληξαν οἱ ἐργασίες τοῦ συνεδρίου ποὺ πραγματοποιήθηκε στὴν Ἀθήνα μὲ θέμα: «Ἡ ὥρα τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς ὀρθοδοξίας», ποὺ ἔγινε ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφείμ.

Στὸ συνέδριο συμμετεῖχαν προσωπικότητες τοῦ ἀποδήμιου ἑλληνισμοῦ καὶ τοῦ ἑλλαδικοῦ χώρου, ἀκαδημαϊκοί, καθηγητὲς πανεπιστημίου, ἱστορικοί, ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας, διακεκριμένοι ἱεράρχες, διπλωμάτες κ.ἄ. Ὁ Πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου κ. Ἰωαννίδης δήλωσε μετὰ τὸ συνέδριο: «Ἡ προσπάθειά μας ἀποβλέπει στὸ νὰ περάσουμε τὸ μῆνυμα τῆς ἐθνικῆς ὁμοψυχίας στὸν ἀπανταχοῦ τῆς γῆς ἑλληνισμό. Ἡ πνευματικὴ καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἠγεσία βοηθοῦν στὴν προσπάθεια αὐτή».

Ἄρχιμ. Μ. Φ.

ΜΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ

Τοῦ κ. Α. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀναπλ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Λέγαμε σὲ παλαιότερο ἄρθρο μας¹ ὅτι ἡ πορεία ἐνὸς Ἱερέα εἶναι σταυρική· ὅτι ὀρθὰ ἢ Ἰ. Σύνοδος καθιέρωσε τὴν ἐβδομάδα πὺ ἀρχίζει μὲ τὴν Σταυροπροσκύνηση, ὡς «Ἐβδομάδα Ἱερατικῶν Κλήσεων» καὶ τὴν ἀφιερώνει στὸ Ἔργο τοῦ Ἱερέα (ἐφέτος 29 Μαρτίου μὲ 5 Ἀπριλίου). Ἐπανελημμένα τὰ τελευταία χρόνια μὲ ἀφορμὴ αὐτὴ τὴν Ἐβδομάδα θίξαμε θέματα πὺ ἀπτονται τῆς ἀποστολῆς, τῆς καταρτίσεως, τῆς διὰ βίου ἐκπαιδεύσεως ἐκείνων, στοὺς ὁποίους ἡ Ἐκκλησία ἐμπιστεύεται ὡς σὲ ποιμένες τῆ διαποίμανση τῶν λογικῶν προβάτων τοῦ Χριστοῦ. Ἡ Ἐβδομάδα αὐτὴ εἶναι εὐκαιρία γιὰ ὅλους μας νὰ δείξουμε τὸν σεβασμὸ, τὴν τιμὴ καὶ τὴν ἀγάπη μας πρὸς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι εἶναι πνευματικοὶ μας πατέρες καὶ νὰ τοὺς φροντίσουμε ἰδιαίτερα σὲ καιροὺς πὺ εἶναι δύσκολοι γιὰ νὰ σταθεῖ κανεὶς ἄξιος στὴν κλήση πὺ κλήθηκε.

Συχνὰ ξεχνᾶμε ὅτι αὐτὸς πὺ χειροτονεῖται προσέρχεται στὴν ἱερωσύνη μὲ τὸ σύνολο τῶν ψυχοσωματικῶν του δυνάμεων, ὅποιες κι ἂν εἶναι αὐτές· βάνει τὸν καλύτερο ἑαυτό του καὶ ὅλα ὅσα ἀσθενῆ καὶ ἐλλείποντα προσκομίζει. Ἐναποθέτει τὴν ἐλπίδα του στὴ Θεία Χάρη ἢ ὁποῖα ἐξοικονομεῖ τρόπους γιὰ νὰ θεραπεύει τὶς ἀδυναμίες καὶ νὰ ἀναπληρῶνει τὶς ἐλλείψεις. Παράλληλα ὑπολογίζει στὴ βοήθεια πὺ μπορεῖ νὰ περιμένει ἀπὸ ὅλη τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινότητα καὶ τοὺς ἄμεσους συνεργάτες του κληρικούς καὶ λαϊκοὺς καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπό του, ὁ ὁποῖος στὴν κύρια ἀποστολή του εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθεῖ ὡς ὁ ποιμένας τῶν ποιμένων, ὡς ὁ πνευματικὸς πατέρας τῶν πνευματικῶν μας πατέρων.

Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο σφυρηλατεῖται μὴ πνευματικὴ γενεαλογία πὺ οἱ χρονολογίες, τὸ ποιὸς εἶναι μικρότερος ἢ μεγαλύτερος στὴν

ἡλικία, δὲν ἔχουν σημασία, ἀλλὰ ἐκεῖνο πὺ εἶναι σημαντικὸ εἶναι ἡ στάση πὺ ἀναλαμβάνει κάποιος στὸν ρόλο πὺ καλεῖται νὰ παίξει καὶ γνωρίζει ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ παίξει ἐν οὐ παικτοῖς. Ὁ ἐπίσκοπος, πέραν τοῦ ρόλου του ὡς εἰς τύπον καὶ τόπον Χριστοῦ, ἢ καλύτερα μέσα σ' αὐτὸν τὸν ρόλο, αἰσθάνεται ὅτι πρέπει νὰ φροντίσει γιὰ τοὺς ἱερεῖς του νὰ τοὺς ἐνισχύσει, νὰ τοὺς ἐνδυναμώσει, νὰ τοὺς παρηγορήσει, νὰ τοὺς ἀνακουφίσει, νὰ τοὺς ἀναπαύσει, νὰ τοὺς προσφέρει τόπον καὶ κατάλυμα, στὸ ὁποῖο νὰ μποροῦν νὰ ξεκουραστοῦν ἀπὸ τὴν κόπωση καὶ τὸν κάματο τῆς ἡμέρας.

Ὁ κάματος αὐτὸς εἶναι πολὺς καὶ ποικίλος. Καὶ σωματικὸς καὶ ψυχικὸς καὶ πνευματικὸς. Πολλὲς φορὲς προσωπικὲς ψυχολογικὲς δυσκολίες πὺ δημιουργοῦνται ἐξ ἀντικειμένου ἢ ἐξ ὑποκειμένου ἀναστέλλουν τὸ δημιουργικὸ ποιμαντικὸ του ἔργο. Συχνὰ παραθεωρεῖται ἢ προσωπικότητα τοῦ ἱερέα ὡς κέντρον ψυχολογικῶν ἀντιδράσεων. Ἡ παρότρυνση τοῦ ἀποστόλου Παύλου πρὸς τὸν Τιμόθεο «τύπος γίνου τῶν πιστῶν» (Α' Τιμόθεον δ' 12) παρεξηγεῖται, σὰ νὰ ὑποθέτει ὅτι ὁ ἱερέας ἀνήκει σὲ μὴ τυπολογία πὺ ἐπαναλαμβάνει στερεοτυπικὰ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ «τύπου» στὸν ὁποῖο ἀνήκει χωρὶς παρατυπίες, παρεκκλίσεις, παλινδρομήσεις. Μᾶς διαφεύγει ὁ δυναμισμὸς πὺ ἐμπεριέχεται καὶ ἡ διαφορὰ τοῦ «γίνου» ἀπὸ τὸ «ἔσο», πὺ προϋποθέτει μὴ ὀλόκληρη διαδικασία ἀναπτύξεως στὴ διάρκειά τῆς ὁποίας ὁ ἱερέας μπορεῖ ἢ καὶ πρέπει νὰ τύχει μᾶς βοήθειας, ὑποστηρίξεως, μᾶς συμβουλευτικῆς τέλος πάντων συμπαραστάσεως πὺ θὰ σταθεῖ δίπλα του καὶ θὰ τὸν διευκολύνει στὴ λήψη ὀρθῶν ἀποφάσεων καὶ στὴν ἐκτέλεσή τους.

Εἶναι φορὲς πὺ ὁ ἱερέας αἰσθάνεται ἀβοήθητος σὰ ὅσα τὸν ἀπασχολοῦν καὶ τὸν

βασανίζουν. Είτε προσωπικά, στα πιδό μύχια έρωτήματα που θέτει στον έαυτό του, είτε σε έρωτήματα που άφορούν στην οίκογενείά του, στις σχέσεις του με συναδέλφους, προϊσταμένους, ύφισταμένους, ένοριτες, συνεργάτες του. Είται περιπτώσεις, που άν έξαιρέσουμε όρισμένες πρωτοβουλίες που παίρνει για να έμπιστευθεί όλ' αυτά σε φίλους του ή τον πνευματικό του, δέν ξέρει που ν' άπευθυνθεί για να έκμιστηρευθεί τις άγωνίες του, τις δυσκολίες του, να τα βγάλει πέρα σε αυτά που άντιμετωπίζει. Μέσα του άκόμα άμφιβάλλει, άν και στην περίπτωση που θα τα πεί θα τον κατανόησουν και θα θελήσουν να τον βοηθήσουν. Φοβάται άκόμα μήπως και παρεξηγηθεί λέγοντας πράγματα που δέν πάει και πολύ να έκστομίζονται άπό ιερέα.

Νά μπορούσε λέει, να σήκωνε τδ τηλεφωνο και άνώνυμα έστω να εύρισκε κάποιο εύήκοο ούς και να 'λεγε τις δυσκολίες του, τον πόνο του, τις άμφιβολίες του, τα έρωτήματά του, τις άγωνίες του χωρίς κίνδυνο να παρεξηγηθεί' έτοι για να ξεσπάσει, να πεί ό,τι άπό καιρό δέν έλεγε, ν' άκούσει και ό ίδιος τον έαυτό του να λέει αυτά που δέν τολμά να όμολογήσει στον ίδιο του τον έαυτό. Πιστεύει ότι αυτό θα τον άνακούφιζε προσωρινά κι άς γινόταν μετά να συναντούσε κάποιον με τον όποιο θα μπορούσε να συζητήσει ήρεμα, ένώπιος ένωπίω, και να αισθανόταν ότι αυτός ό κάποιος ύπεύθυνα και με άγάπη θα άντιμετώπιζε όσα θα του είχε έμπιστευτεί.

Πολλοί ιερείς με τούς όποιους συζητώ, φοιτητές μου, φίλοι, μέλη ιερατικών συνεδρίων στα όποια προσκαλούμαι να όμιλήσω, μου άναφέρουν αυτή τους την έπιθυμία και με έρωτούν τί γίνεται με εκείνη την πρόταση για μία τηλεφωνική ύπηρεσία επί είκοσιτετραώρου βάσεως που είχε κάνει πριν δέκα χρόνια ή Συνοδική Έπιτροπή Θείας Λατρείας και Ποιμαντικού Έργου, όταν εισηγήτο σχετικώς με τδ θέμα «άναζωογόνηση και δραστηριοποίηση της ένορίας»². Έξάλλου μία ύπηρεσία συμβουλευτική μπορεί να λειτουργήσει και στα πλαίσια ένδς Συμβουλευτικού Σταθμού ή Γραφείου με πρωτοβουλία είτε της 'Ι. Συνόδου είτε της Θεολογικής Σχολής και ιδιαίτερα στελεχών καθ' ύλην άρμοδιών να

παράσχουν ύπηρεσίες αυτού του τύπου. Δέν είναι άπαραίτητο να περιορίζεται μόνο σε τηλεφωνικού τύπου έπικοινωνία.

Έκτος άπό ιερείς με τέτοια ύπηρεσία — που θα τηρούσε τδ άπόρητο των συναντήσεων και του περιεχομένου τους βασισμένη σε κανόνες δεοντολογίας — θα μπορούσαν να συμβουλευόνταν και μέλη των οίκογενειών τους και φοιτητές μας και άλλα πρόσωπα που θα χρειάζονταν μία τέτοια συμβουλευτική συμπαραόσταση και είναι στελέχη της Έκκλησίας ή άπλά μέλη της. Ό Θεσμός θα μπορούσε να έπεκταθεί και στους θεολόγους καθηγητές και καθηγήτριες στη Μέση Έκπαίδευση σε συνεργασία με την Πανελλήνια Ένωση Θεολόγων ή άλλα όργανά τους³.

Κύριος βέβαια στόχος της θα παρέμενε ή συμβουλευτική προς ιερείς και θα άντιμετώπιζε τις όποιες άνάγκες που αυτοί θα θεωρούσαν χρήσιμο να εκθέσουν. Θα ήταν μία ύπεύθνη άντιμετώπιση άπό ειδικά καταρτισμένο έπιστημονικό προσωπικό που θα έσέβετο τις πεποιθήσεις των προσερχομένων και θα καλλιεργούσε την άμφίδρομη έπικοινωνία της εκκλησιαστικής μας παραδόσεως και των έπιστημών του άνθρώπου «επί τδ συμφέρον» και όχι «κατά τδ δοκούν» (πρβλ. Έβραίους ιβ' 10). Θα χρειαστεί όμως να επανέλθουμε γιατί είναι θέμα που άπαιτεί πολλή προσοχή και σοβαρότητα ως προς την άντιμετώπισή του.

1. Βλ. περ. «Έφημέριος» 1994, σ. 96-97.

2. Έκει γινόταν λόγος για «ίδρυση» ένδς κατάλληλα έπανδρωμένου κέντρου σταθμού πρώτων συμβουλευτικών βοηθειών για έφημεριους, στο όποιο θα μπορούσαν άκόμη και τηλεφωνικά ν' άπευθύνονται και να ζητούν τη γνώμη των ύπευθύνων για ζητήματα και προβλήματα έπειγούσης φύσεως που τούς άπασχολούν». Βλ. περ. «Έφημέριος» 1987, σ. 106. Όλόκληρη ή εισήγηση της Συνοδικής Έπιτροπής στις σ. 105-107.

3. Άνάλογη εισήγησή μας είχε γίνει ευμένως άποδεκτη άπό την Π.Ε.Θ. και είχε δημοσιευτεί μάλιστα σχετική έκκληση άπό τδ περιοδικό της Ένώσεως «Κοινωνία» (στα τεύχη 1 και 4 του έτους 1994, σσ. 95-96 και 449, με τίτλο *Ενκαιρίες άγάπης*).

ΛΟΓΟΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΥΧΗΝ, άγιου Γρηγορίου Νύσσης. Άνάλυση του «Πάτερ ήμών». (Εισαγωγή, κείμενο, μετάφραση, σχόλια: Άρχιμ. Παγκρατίου Μπρούσαλη).

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΑΘΛΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΕΝΔΟΞΟΥ ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΝΙΚΗΤΑ ΤΟΥ ΝΙΣΥΡΙΟΥ († 21 ΙΟΥΝΙΟΥ 1732;).

Τοῦ Ἱερομονάχου κ. Ἀθανασίου Σιμωνοπετρίτη
Ἑμνογράφου τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας

Εἰς ὅλας τὰς ἄχρι τοῦδε ἀγιολογικὰς ἐκδόσεις ὡς χρόνος τοῦ συγκινητικοῦ μαρτυρίου τοῦ ἀγίου νεομάρτυρος Νικήτα τοῦ Νισυρίου φέρεται ἡ 21ῆ Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1732 (βλ. ἐνδεικτικῶς· Νέον Μαρτυρολόγιον, α' ἐκδ., 1799, σελ. 155, Συναξαριστῆς Δουκάκη, τόμ. Στ', σελ. 250, Ἐμμ. Καρπαθίου, Ὁ ἅγιος Νεομάρτυς Νικήτας ὁ Νισύριος - Διακοσιετηρὶς μαρτυρίου, 21 Ἰουνίου 1732 - 21 Ἰουνίου 1932, Χρ. Παπαδοπούλου, Οἱ Νεομάρτυρες, σελ. 43-44, Συναξαριστῆς Β. Ματθαίου, τόμ. Στ', σελ. 303,309, Λεξικὸν Νεομαρτύρων Περαντώνη, τόμ. 3ος, σελ. 369-73, Ὁρθοπεδικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία, τόμ. 9ος, στ. 473-74, Συναξαριστῆς Νεομαρτύρων, ἐκδ. Ὁρθόδοξος Κυψέλης, Θεσσαλονίκη, 1989, σελ. 622,628, L. Petit, Bibliothèques des Acolouthies Grecques, Bruxelles 1926, σελ. 208, Σ. Εὐστρατιάδου, Ἀγιολόγιον, σελ. 353).

Ἐκ πρώτης ὄψεως δὲν θὰ ὑφίστατο λόγος ἐνστάσεως περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς χρονολογίας αὐτῆς. Ὅμως σοβαροὶ ἐσωτερικοὶ λόγοι τοῦ κειμένου μᾶς δίδουν βεβαίαν καὶ βάσιμον ἀφορμὴν νὰ ἐλέγξωμεν, ὅτι αὕτη εἶναι ἐξ ὑπαρχῆς λανθασμένη καὶ νὰ προτείνωμεν διόρθωσίν τῆς.

Γράφεται εἰς τὸ μαρτύριον τοῦ Ἁγίου, ὅτι ὅτε μετέβη εἰς Χίον, ὅπου καὶ ἤθλησε μετὰ ταῦτα, ἐπεσκέφη τὴν γνωστὴν Νέαν Μονήν. Ταύτης ὁ ἡγούμενος «τὸν ἔστειλε καὶ ἐξωμολογήθη εἰς ἐνάρετον ἀρχιερέα, ὅστις ἠσύχαζε τότε ἐκεῖ τὸν πρῶτον Κορίνθου Μακάριον» ἔπειτα τὸν κατήχησαν, τὸν ἐμύρωσαν...» (βλ. Συναξαριστῆς Βίκτωρος Ματθαίου, τόμ. Στ', σελ. 304).

Εἶναι γνωστὸν ἱστορικῶς, ὅτι ὁ ἅγιος Μακάριος Νοταρᾶς, ὡς πρῶτον Κορίνθου, λόγῳ τῶν Ὁρλωφικῶν, ἐπισυμβάντων εἰς Πελοπόννησον πρὸ ἐξαετίας, πρῶτην φορὰν μετέβη διὰ νὰ ἐγκατασταθῆ εἰς Χίον μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσί του ἐκ τῆς ἐπαρχίας του τὸ ἔτος 1774. Εἰς Χίον καὶ ἐκοιμήθη ἀσκούμενος εἰς τὸ ἠσυχαστήριόν του τοῦ Ἁγίου Πέτρου κατὰ τὸ ἔτος 1805. (βλ. Συναξαριστῆς Β. Ματθαίου, τόμ. Δ', σελ. 312).

Ἐπομένως, ἐὰν ὁ ἅγιος Νικήτας ἐμαρτύρησε τὸ ἔτος 1732, πῶς εἶναι δυνατόν ὁ ἐξωμολογητῆς του ἅγιος Μακάριος, ὅστις ἐγεννήθη μόλις τὸ 1731

νὰ ἦτο ἤδη πρῶτον Κορίνθου; Ἄλλως τε καὶ ἡ συνελθὴς ἀναφορὰ περὶ τοῦ ἀγίου Νικήτα, ὅτι ἐνέαζε τὴν ἡλικίαν πρὸ καὶ κατὰ τὸ μαρτύριόν του, δὲν θὰ ἐδικαιολόγει διαφορὰν ἡλικίας ἐνὸς μόνον ἔτους ἀπὸ ταύτης τοῦ ἀγίου Μακαρίου!

Ἄλλὰ καὶ ἐν ἑτερον στοιχείῳ, ἀναφερόμενον τὸ πρῶτον εἰς τὴν α' ἐκδοσὶν τοῦ Νέου Μαρτυρολογίου (1799) καὶ ἐπαναγραφόμενον καὶ εἰς τὸν προσφάτως ἐκδοθέντα «Συναξαριστὴν Νεομαρτύρων» (ἐκδ. Ὁρθόδοξος Κυψέλη, Θεσσαλονίκη 1989, σελ. 624) μᾶς ἐμβάζει εἰς σχετικὴν ὑποψίαν, ὅτι μήπως, ἐν ἐπιγνώσει καὶ σκοπίμως, διὰ λόγους προληπτικοὺς δηλαδὴ, ἐγένετο ἡ ἀλλαγὴ τῆς χρονολογίας τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἀγίου Νικήτα; Εἰς τὸ ἐν λόγῳ κείμενον ἀναφέρεται, ὅτι ὁ ἐξωμολογητῆς τὸν Νεομάρτυρα ἀρχιερεὺς ἦτο οὐχὶ ὁ πρῶτον Κορίνθου Μακάριος, ἀλλ' ἕτερος συνώνυμός του καὶ δὴ φερόμενος ὡς «ὁ πρῶτον Θηβῶν Μακάριος». Τοῦτο ὅμως δὲν εὐσταθεῖ, καθ' ὅσον ἐκ τῶν σωζομένων ἐπισκοπικῶν καταλόγων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θηβῶν ἐλλείπει ἀρχιερεὺς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὑπὸ τὸν ὄνομα Μακάριος (βλ. ΘΗΕ, τόμ. βος, σ. 516). Νομίζομεν ὅθεν, ὅτι σκοπίμως καὶ προληπτικῶς ἐγράφη ὡς «πρῶτον Θηβῶν» ὁ ἐξωμολογητῆς ἀρχιερεὺς, διὰ νὰ μὴ ἔχη τυχὸν ἐπιπτώσεις ἢ συμμετοχὴ του εἰς τὴν ἐπαναστροφὴν εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν τοῦ παιδιόθεν καὶ ἀνεπιγνώστως ἐξισλαμισθέντος νεομάρτυρος ἀγίου Νικήτα, ἐκ μέρους τῶν κρατούντων τούρκων καὶ διὰ τὸ πρόσωπόν του καὶ διὰ τὴν χριστιανικὴν κοινότητα τῆς Χίου. Αὕτη εἶναι ἡ μία ὑπόθεσις.

Δευτέρα ὑποθετικὴ αἰτιολόγησις τῆς λανθασμένης χρονολογίας τοῦ μαρτυρίου θὰ ἦτο φυσικωτέρῃ, ἤτοι τοῦ συνήθους τυπογραφικοῦ λάθους.

Κατὰ τὴν γνώμην μας ὅμως πρόκειται περὶ μίας τρίτης ἐκδοχῆς, ἤτοι τῆς ἀθελήτου παραναγνώσεως. Δηλαδή, ἡ χρονολογία 1792 γραφομένη μὲ ἑλληνικὰ στοιχεῖα (ὡς ἄλλως ἔχει εἰς τὴν α' ἐκδοσὶν τοῦ Νέου Μαρτυρολογίου) ἀποδίδεται ὡς αψ'β'. Ἡ δὲ ἀντίστοιχος τοῦ 1732 γράφεται ὡς αψλβ'. Ἐάν, λοιπόν, τὸ γράμμα «4» ἐξελήφθη καὶ ἐστοιχειοθετήθη ὑπὸ τοῦ τυπογράφου ὡς «λ», πρᾶγμα καθ' ἡμᾶς τὸ πιθανώτερον, ἐξηγεῖται πλή-

ΣΤΟ ΚΑΤΩΦΛΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

(Κριτική αποτίμηση τῆς εὐρωπαϊκῆς μας πορείας)*

Τοῦ κ. **ΑΝΔΡΕΑ Ν. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ,**

Δρα Θεολ., τ. Ἐπιθεωρητῆ Μέσης Ἐκπαίδευσης Κύπρου

Παράλληλα μὲ τὸ πρόβλημα τοῦ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ, ποῦ ἐκδηλώνεται ὡς φονταμενταλισμός καὶ σημιτισμός, στὴ σύγχρονη Εὐρώπη εἶναι ἐκδηλῆ καὶ ἡ ἀδυναμία τῶν διαφόρων χριστιανικῶν δογμάτων νὰ ἀντιμετωπίσουν τὰ μεγάλα κοινωνικά θέματα, ὅπως εἶναι ἡ φτώχεια καὶ ἡ μάλιστα τῆς πείνας, ἡ φραστικὴ συνήθως ἀναγνώριση καὶ ὑποστήριξη τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ τῶν δημοκρατικῶν ιδεωδῶν, ὁ κλονισμός τοῦ γάμου, οἱ ἀμβλώσεις, ἡ ἀσθένεια τοῦ aids, τὰ ναρκωτικά κ.ἄ. Οὔτε ὁ ἄλλοτε ἰσχυρὸς Ρωμαιοκαθολικισμός, οὔτε ὁ αὐτοδιαλυόμενος Προτεσταντισμός, κατὰ τὴ χαρακτηριστικὴ ἔκφραση τοῦ Καθηγητῆ **Διον. Μαγκλιβέρα**, μπόρεσαν νὰ ἀνταποκριθῶν ἱκανοποιητικὰ στὰ ἐπιτακτικὰ αἰτήματα τῆς ἐποχῆς μας³⁸, πράγμα ποῦ δὲν καταγράφεται στὸ παθητικὸ τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐπειδὴ κρατήθηκε στὸ περιθώριο τῶν γεγονότων, ἀπὸ ἐκείνους ποῦ θὰ ἔπρεπε νὰ τὴν ἀξιοποιήσουν.

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 92 τοῦ ὑπ' ἀρ. 5 τεύχους.

Εἶναι πραγματικὰ εὐτύχημα τὸ γεγονὸς ὅτι σήμερα ἔχουν ἀλλάξει τὰ πράγματα πρὸς τὸ καλύτερο. Ἡ Ὁρθοδοξία, μὲ τὴν οἰκουμενικὴ τῆς διάσταση, τὴ διαχρονικὴ τῆς παράδοση καὶ τὴν πνευματικὴ τῆς διδασκαλία, καλεῖται νὰ καταθέσει καὶ αὐτὴ τὴ δική της μαρτυρία, ποῦ εἶναι «μαρτυρία ἐνότητας μέσα στὸν κόσμον ποῦ κομματιάζεται»³⁹ καὶ ἀπεγνωσμένα προσπαθεῖ νὰ ἐνώθει.

Ἡ περιθωριοποίηση τῆς Ὁρθοδοξίας κατὰ τοὺς δύο κυρίως τελευταίους αἰῶνες εἶχε καὶ τὴ θετικὴ τῆς πλευρά. «Οὐδὲν κακὸν ἀμιγῆς καλοῦ». Κρατήθηκε μὲν μακριὰ —στὸ περιθώριο— ἀπὸ τὶς ἐσωτερικὲς, πολιτικὲς διεργασίες τῶν κρατῶν τῆς κεντρικῆς καὶ ἀνατολικῆς Εὐρώπης καὶ τὶς γενικότερες διεθνεῖς ἐξελίξεις, ὅμως αὐτὸ εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τὴ διατήρηση τοῦ «καλοῦ ὀνόματος» στὴν ἱστορικὴ μνήμη τῶν λαῶν, γεγονὸς ποῦ τὴν ὑποβοηθᾷ τώρα στὴν ἐπιτυχή ἀσκησὴ τοῦ ρόλου τῆς ὡς γέφυρας μεταξὺ τοῦ δυτικοῦ, τοῦ σλαβικοῦ καὶ τοῦ καθαρὰ ἑλληνοβυζαντινοῦ πολιτισμοῦ⁴⁰. Ἀδιάφορο ἂν ἐμφανίζονται ἐπιστήμονες, ὅπως ὁ Γάλ-

ρος ἡ ἄχρι σήμερον λανθασμένη παράδοσις τῆς χρονολογίας τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἁγ. νεομάρτυρος Νικήτα. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἡ ὑπὸ τοῦ Περαντῶνῃ παρουσιαζομένη ἡλικία τοῦ Νοεμάρτυρος ὡς δεκατετραετοῦς ἢ καὶ δεκαπενταετοῦς κατὰ τὸν χρόνον τοῦ μαρτυρίου του —θεωρουμένου ὡς τοιοῦτου τοῦ 1732— μᾶλλον εἶναι ὑποθετικὴ τοῦ συγγραφέως (βλ. ΘΗΕ, τόμος Θ', στ. 473).

Σημειωτέον, ὅτι ἀργυρόδετος τιμία κάρα εὐρίσκειται καὶ προσκυνεῖται εἰς τὴν γνωστὴν ἀγιορειτικὴν ἱερὰν Μονὴν τῶν Ἰβήρων, ὡς ἡ τοιαύτη τοῦ νεομάρτυρος ἁγίου Νικήτα, ἴσως μετακομισθεῖσα εἰς Ἅγιον Ὄρος ὑπὸ τοῦ εἰς τὸ κείμενον τοῦ Μαρτυρίου ἀναφερομένου Ἀθανασίου Ἰβηρίτου, τοῦ Λινδίου (περὶ αὐτοῦ βλ. Μ. Γεδεών, Λόγιοι καὶ βιβλιοθήκαι τῆς ἐν Ἄθῳ μονῆς τῶν Ἰβήρων, ἐν Ἐκκλησ. Ἀλήθεια 4, 1884-85, σελ. 166 ὡς καὶ Τοῦ αὐτοῦ, ἐν Ἄθῳ, Κων/πολις 1885, σελ. 222), αὐτόπτου τῆς ἀθλήσεως, λαβούσης χώραν ἄλλως τε εἰς τὸ βόρειον μέρος τοῦ ἐν Χίῳ Ἰβηρικῶν Μετοχίου, ἀλλὰ καὶ συντάκτου τῆς Ἀκολουθίας τοῦ

Νεομάρτυρος (βλ. Βασ. Ψευτογά, Ἀθανασίου Παρίου, «Ἡ περὶ Νεομαρτύρων ἐπιστολή», ἐν «ΚΑΙΡΟΣ», τόμος τιμητικὸς στὸν ὁμότιμον καθηγητὴν Δαμιανὸν Δοῖκο, Θεσ/νίκη 1995, σελ. 350,51, ἐνθα καὶ ἡ λίαν ἐνδιαφέρουσα πληροφορία, ἀναφανδὸν ἐλέγχουσα τὸ λάθος τῆς χρονολογίας τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἁγίου Νικήτα: «μετὰ τοῦτον —τὸν ἁγ. νεομάρτυρα Θεόφιλον τὸν Ζακύνθιον, † 24 Ἰουλίου 1635— ὕστερα ἐμαρτύρησεν Νικήτας ὁ Νισύριος καὶ παρὼν εὐρεθεὶς καὶ αὐτόπτης τῶν ἀθλητικῶν του ἀγῶνων γενόμενος ὁ διδάσκαλος Ἀθανάσιος ὁ Ἰβηρίτης, ὁ Λύνδιος, παρευθὺς τοῦ ἐσύνταξε καὶ Ἀκολουθίαν, καὶ διὰ πολλοὺς χρόνους ἐπετέλουν τὴν ἑορτὴν του εἰς τὸν ἅγιον Νικόλαον τὸν καλούμενον τοῦ Βαρκάρη, καθὼς μαρτυροῦν πολλοὶ καὶ ἀξιόπιστοι» (καὶ ἐν Β. Ματθαίου, Μ. Συναξαριστῆς τόμος Στ' μηνὸς Ἰουνίου, σελ. 309).

Ὅθεν κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα, πρέπει ἡ χρονολογία τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἁγίου νεομάρτυρος Νικήτα τοῦ Νισυρίου νὰ διορθωθῆ εἰς 21ην Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1792.

λος **Ζάν Μπατίστ Ντιροζέλ (Duroselle)**, οί όποιοί σκόπιμα έθελοτυφλούν άπέναντι στην ιστορική άλήθεια.

Η αντίστροφη πορεία τής Όρθοδοξίας στόν ευρωπαϊκό χώρο έχει ήδη άρχισει. Η προσπάθεια για ένοποίηση τής Εύρώπης θα όλοκληρωθει μόνο, έφόσον ένταχθούν σ' αυτήν όργανικά και οί άλλοι Όρθόδοξοί λαοί, οί όποιοί έπιβίωσαν κάτω άπό συνθήκες όμολογουμένως αντίξοες, γιατί βίωσαν σταθερά τό ιδεώδες τής Όρθοδοξίας, πού δέν είναι τίποτε άλλο άπό την ένότητα τής πίστewος και τού ήθους⁴¹.

Οί λαοί δέ αύτοί δέν μπορούν με κανένα τρόπο νά άγνοηθούν, γιατί είναι τόσο **εύρωπαίοι** όσο είναι και οί γερμανοί, οί άγγλοι, οί ιταλοί. Έτσι, άργά ή γρήγορα, θα προστεθούν και αύτοί στόν κατάλογο τών ισότιμων μελών τής ένωμένης Εύρώπης. «Δέν πρέπει νά λησμονηται ότι αί χώραι τής Νοτίου και Άνατολικής Εύρώπης κατοικούνται έν πλειονότητα ύπό Όρθοδόξων λαών, συμβαλόντων άποφασιστικάς εις την πολιτικήν διαμόρφωσιν τού Εύρωπαϊκού πολιτισμού και πνεύματος. Τό γεγονός τούτο καθιστά την Έκκλησίαν ήμών σημαντικών παράγοντα εις την διαμόρφωσιν τής Ηνωμένης Εύρώπης και αύξάνει τας ευθύνας αυτής»⁴². Προσβλέπουμε, λοιπόν, με αισιοδοξία σέ μιá ευρύτερη συνεργασία τών λαών τής «Εύρωπαϊκής Ένωσης», γιατί έχουμε την πεποίθηση, «ότι ή Χριστιανική Εύρώπη θα έδραιώσει έν τη πράξει την διαχριστιανικήν συνεργασίαν»⁴³.

Μολονότι διαθέτουμε άρκετή έμπειρία άπό τη συμμετοχή μας στις δραστηριότητες τού Παγκοσμίου Συμβουλίου Έκκλησιών (W.C.C.) και στούς διαλόγους πού διεξάγουμε με όλες τις έπίσημες χριστιανικές όμολογίες, ώστόσο ό ρόλος μας μέσα στόν ευρωπαϊκό χώρο, ως Όρθόδοξης Έκκλησίας, προσλαμβάνει μιá νέα διάσταση, όραμα τής όποίας είναι ή ένιαία κοινωνική πολιτική, ή ειρηνική συνύπαρξη και δημιουργική συνεργασία μεταξύ τών Θρησκείων και τών Έκκλησιών, τών έθνικών κρατών, φυλών και παραδόσεων.

Η Όρθόδοξη Έκκλησία δέν είναι πια στό περιθώριο και στην άπομόνωση. Βρίσκεται τώρα στό προσκήνιο και διαδραματίζει καταλυτικό ρόλο στην κοινή προσπάθεια για κοινωνική άλληλεγγύη και συνεργασία μεταξύ τών Έκκλησιών και τής Πολιτικής Ήγεσίας τής Κοινότητας, καθώς και μεταξύ τών ιδίων τών Έκκλησιών για τη διαμόρφωση στην Εύρώπη ένός νέου κοινωνικού ήθους και πλαισίου, στό επίπεδο τών ανθρωπίνων σχέσεων

και στό επίπεδο τών σχέσεων άνθρώπου, κόσμου και κοινωνίας⁴⁴.

Έκείνο πού άναμένουμε άπό την ένωμένη Εύρώπη, νοουμένου, βέβαια, ότι κι έμεις, ως Όρθόδοξη Έκκλησία, θα συμβάλουμε ούσιαστικά πρós έπίτευξη αυτής τής συνεργασίας, «μην αφήνοντας στούς άλλους τού σήμερα τη φροντίδα ανάπτυξης, δράσης και διάπλασης τού Εύρωπαϊκού άνθρώπου τού αύριο»⁴⁵, διατυπώθηκε με πολλή σαφήνεια και κατά τρόπο κατηγορηματικό άπό τόν **Οικουμενικό Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίο**. Μιλώντας πρós την Όλομέλεια τού Εύρωπαϊκού Κοινοβουλίου ό Οικουμενικός Πατριάρχης και Ήγέτης τής Όρθοδοξίας, κατά την έπίσκεψή του στό Στρασβούργο (19.4.1994), έξέθεσε τις βασικές μας θέσεις και τις κυριότερές μας προσδοκίες άπό την «Εύρωπαϊκή Ένωση», οί όποιες μπορούν νά συνοψιστούν στις ακόλουθες:

α) Η πολιτική ένότητα, όταν χωρίζεται άπό τόν πολιτισμό, δηλαδή τό θεμέλιο νόημα, είναι άδύνατο νά όδηγήσει στό κατόρθωμα τής ένιαίας Εύρώπης.

β) Η ένότητα τών λαών τής Εύρώπης μόνο στην κοινωνία τού κοινού νοήματος τού βίου μπορεί νά έπιτευχθεί.

γ) Τό βασικό αίτημα τών λαών σήμερα είναι πολιτισμικό. Γι' αυτό είναι έπιτακτική ανάγκη νά καθοριστει τό νόημα τών διανθρωπίνων σχέσεων και τών σχέσεων άλληλοπεριχώρησης τών έθνικών παραδόσεων. Προέχουν οί κοινωνικοκεντρικές θεωρήσεις και όχι οί άτομοκεντρικές θεωρακίσεις.

δ) Μπορεί ή πολιτική νά συμβάλλει στη νοηματοδότηση τού ανθρωπίνου βίου με τις άλλαγές πού έπιφέρει, ώστόσο ή έμπέδωση αυτών τών άλλαγών στις συνειδήσεις τών ανθρώπων έπιτυγχάνεται μόνο με την πειθώ τών έμπειριών, τις όποιες κομίζουν οί θρησκευτικές παραδόσεις.

ε) Η παράκαμψη τής Θεολογίας άπό τὰ ποικίλα ιδεολογήματα δέν έπείσαν ότι μπορεί νά κομίσει ρεαλιστικές λύσεις. Πίσω άπό τὰ σύγχρονα άδιέξοδα τού ευρωπαϊκού βίου κρύβεται μιá τοποθέτηση θεολογική. Καί

στ) Έξω άπό τὰ όρια τής σημερινής Εύρωπαϊκής Κοινότητας, στην ευρωπαϊκή πορεία συνακολουθούν και άλλα πολυπληθή έθνη, τὰ όποια κατά πλειοψηφία ανήκουν στην Όρθόδοξη Έκκλησιαστική Παράδοση. Ευχή μας είναι νά κληθούν και οί λαοί αύτοί νά συμμετάσχουν στη ζωή και τούς θεσμούς τής ένωμένης Εύρώπης.

Πέρα όμως άπό τό δέον και τό εύκαίο, τό ό-

ποίο κατὰ τρόπο πολὺ εὐστοχο διακήρυξε, τὸ Μάιο τοῦ 1989, καὶ ἡ **Εὐρωπαϊκὴ Διαχριστιανικὴ Διάσκησις τῆς Βασιλείας τῆς Ἑλβετίας**⁴⁷ ὑπάρχει ἡ ψηλαφητὴ πραγματικότητα ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐκκλησιαστικὴν συνεργασία στὰ πλαίσια τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος, τόσο τὴν ὑφιστάμενη ὅσο καὶ τὴ μελλοντικὴ, ἡ ὁποία προκαλεῖ τὴν εὐλογη ἀνησυχία μας, ἐξαιτίας τῶν ὄσων συμβαίνουν καὶ προδιαγράφονται στὸν εὐρύτερο εὐρωπαϊκὸ χῶρο.

Τὸ πιὸ σημαντικό ἀπ' ὅλα τὰ προβλήματα, κατὰ τὴν ἄποψη τοῦ ἀρχιμ. **Χρυσόστομου Σαββάτου**, ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ ὁ Γραμματέας τοῦ πρόσφατα συσταθέντος ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Γραφείου Σχέσεων μετὰ τῆς Ἡνωμένης Εὐρώπης», «θὰ εἶναι ὅταν τὰ λοιπὰ Ἐκκλησιαστικὰ κέντρα καὶ πιὸ συγκεκριμένα τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας⁴⁸ ἐμφανισθοῦν στὸ χῶρο τῆς Εὐρώπης ὄχι ὡς ἀπλοὶ θρησκευτικοὶ ἐκπρόσωποι, ἀλλ' ὡς ἐκκλησιαστικοὶ παράγοντες, με ὑπευθυνότητες καὶ ἐνδιαφέροντα, πέραν τῶν ποιμαντικῶν τους, με συγκεκριμένες προτάσεις γιὰ τὴ μελλοντικὴ πορεία τῆς Κοινότητος καὶ γιὰ τὴν προοπτικὴ τῆς συνεργασίας τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης»⁴⁹.

Παρ' ὅλο ὅτι ὅλα αὐτὰ «ἴσως νὰ ἀποτελοῦν σήμερα ἀπλὲς σκέψεις, οἱ ὁποῖες ἐνδεχομένως νὰ ἀνατραποῦν», παρατηρεῖ στὴ συνέχεια ὁ ἀρχιμ. **Χρυσόστομος Σαββάτος**, ἐμεῖς, ἀντίθετα, ἔχουμε τὴ γνώμη ὅτι δὲν ἀπέχουν ἀπὸ τὴ σημερινὴ πραγματικότητα, ἀνεξάρτητα ἂν αὐτὴ «παρουσιάζει μιὰ συνεχῆ ἐξελικτικὴ δυναμικὴ, ἡ ὁποία ὑπερβαίνει τὶς προγραμματικὰς ἐπιλογὰς καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν ἐρμηνευτῶν τῆς»⁵⁰.

(Συνεχίζεται)

38. σχετικὸ ρεπορτάζ στὴν ἐφημ. ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ, Ἔτος 206, Ἀριθμὸς Φύλλου 413, 1 Μαΐου 1996, σ. 8.

39. Βλ. Ἀρχιμ. Ἀθανασίου Χατζοπούλου, Ὁρθόδοξια καὶ Διάλογος στὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωσις, περ. ΕΚΚΛΗΣΙΑ, Ἔτος ΟΑ', Τεύχ. Α', 1 Ἰουνίου 1994, Ἀριθ. 9, σ. 337.

40. Τὸ ἐλληνοβυζαντινὸ ἀνθρωπιστικὸ πνεῦμα, ὅπως τονίζει ὁ ἀείμν. Καθηγητὴς **Francis Dvornik**, εἶναι δημοκρατικὸ καὶ φιλελεύθερο καὶ σέβεται τὴν ὄντοτητα ἀτόμων καὶ ἐθνῶν, βλ. Β. Ἐράστου, Χίλια χρόνια ἀτιμωτοῦ, περ. ΑΚΤΙΝΕΣ (1948), σ. 43.

41. Βλ. Κωνσταντίνου Β. Σκουτέρη, «Συζυγία καὶ ἀλλοτριώσεις». Μιὰ Ὁρθόδοξη θεώρηση τοῦ εὐρωπαϊκοῦ οράματος, περ. ΕΚΚΛΗΣΙΑ, Ἔτος ΟΑ', Τεύχ. Α', 1 Μαρτίου 1994, Ἀριθ. 4, σ. 135.

42. Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ Μήνυμα τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, βλ. Ἰ. Μ. Χατζηφώτης, Ἡ συνάντη-

ση τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν στὸ Φανάρι (1-15.3.1992), περ. ΕΚΚΛΗΣΙΑ, Ἔτος ΕΘ', Τεύχ. Α', 15 Ἀπριλίου - 1 Μαΐου 1992, Ἀριθ. 7, σσ. 225-226.

43. Βλ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Σεραφεῖμ, Ἡ Ἡνωμένη Εὐρώπη θὰ ἐδραιώσῃ ἐν τῇ πράξει τὴν διαχριστιανικὴν συνεργασίαν, περ. ΕΚΚΛΗΣΙΑ, Ἔτος ΕΖ', Τεύχ. Α', 1/15 Αὐγούστου 1990, Ἀριθ. 12, σσ. 403-405.

44. Βλ. Ἀρχιμ. Χρυσόστομου Σαββάτου, Ἡ παρουσία τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας στὴν Ἐνωμένη Εὐρώπη - Προβλήματα καὶ προοπτικὲς, περ. ΕΚΚΛΗΣΙΑ, Ἔτος ΟΓ', Τεύχ. Α', 1/15 Ἰανουαρίου 1996, Ἀριθ. 1, σ. 35.

45. Βλ. Πρωτοπρεσβ. Γεωργίου Τσέση, Εὐρωπαϊκὴ ἐνότητα καὶ Ἐκκλησία. Τεραποστολικά ἐρεθίσματα καὶ οἰκουμενικὲς προκλήσεις. Ἐκδόσεις Τέρπος, Κατερίνη 1990, σ. 29.

46. Βλ. Ὁμιλία τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου, Πρὸς τὴν Ὀλομέλειαν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου, περ. ΕΚΚΛΗΣΙΑ, Ἔτος ΟΑ', Τεύχ. Α', 1 Ἰουνίου 1994, Ἀριθ. 9, σσ. 325-328. - Ἐπίσης, βλ. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Πατριαρχικὰ Μηνύματα ἐν τῷ Εὐρωπαϊκῷ Κοινοβουλίῳ, περ. ΕΚΚΛΗΣΙΑ, ἐνθ' ἄνωτ., σσ. 321-324. - Πρβλ. Μητροπολίτου Ἡλιουπόλεως καὶ Θείρων Ἀθανασίου, Ὁ Πατριάρχης στὸ Στρασβούργο, Τὸ μήνυμα τῆς Ὁρθοδοξίας γιὰ τὴν Cathedrale de l' Europe, περ. ΕΚΚΛΗΣΙΑ, ἐνθ' ἄνωτ., σσ. 324-325.

47. Πρβλ. Ἡ Εὐρώπη, ὡς ἓνα κοινὸ εὐρωπαϊκὸ σπίτι «πρέπει νὰ εἶναι μιὰ κοινὴ στέγη συνοίκησης, χωρὶς ψεγάδι, ἀνοικτὴ σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καλῶν διαθέσεων, ἓνας χῶρος ὑποδοχῆς καὶ συνύπαρξης τοῦ κάθε πιστεύοντος καὶ προβληματιζόμενου ἀνθρώπου καὶ κυρίως αὐτοῦ ποὺ εἶναι χτυπημένος ἀπὸ μιὰ ἢ πολλὰς ἀπὸ τὶς μάστιγες τῆς ζωῆς. Πρέπει νὰ εἶναι ἓνας τόπος συμβίωσης, χωρὶς κριτήρια πολιτικῆς ἢ θρησκευτικῆς ἢ ἰδεολογικῆς ἢ κοινωνικῆς ἢ ταξικῆς διακρίσεως, ἓνα σπίτι μέσα στὸ ὁποῖο κανεὶς δὲν θὰ φοβάται νὰ πεῖ τὴν ἀλήθεια καὶ ποὺ ὅλοι θὰ μποροῦν νὰ μοιραστοῦν τὸ καθημερινὸ τους ψωμὶ με ἰσότητα καὶ δικαιοσύνη. Ἐνα σπίτι στὸ ὁποῖο θὰ ἰσχύει καὶ θὰ λειτουργεῖ ὁ διάλογος μετὰξὺ τῶν συνοίκων καὶ ὄχι ὁ νόμος τῆς ζούγκλας», βλ. Ἀρχιμ. Χρυσόστομου Σαββάτου, Ἡ παρουσία τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας στὴν Ἐνωμένη Εὐρώπη κ.λπ., περ. ΕΚΚΛΗΣΙΑ, ἐνθ' ἄνωτ.

48. Σημαντικὴ γιὰ τὸ μέλλον τῆς Ε.Ο.Κ., ἀπὸ ἄποψη ἐκκλησιαστικῆς, εἶναι ἡ πρόσφατα συγκροτηθεῖσα Σύνοδος τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας (28 Νοεμβρίου - 15 Δεκεμβρίου 1991) καθὼς καὶ τὸ κείμενο «ut testes simus Christique nos liberavit», βλ. Ἀρχιμ. Χρυσόστομου Σαββάτου, ἐνθ' ἄνωτ., περ. ΕΚΚΛΗΣΙΑ, Ἔτος ΟΓ', Τεύχ. Α', 15 Μαρτίου 1996, Ἀριθ. 5, σ. 221, σημ. 36.

49. Βλ. Ἀρχιμ. Χρυσόστομου Σαββάτου, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 221.

50. Βλ. Δαμασκηνοῦ (Παπανδρέου), Μητροπολίτου Ἑλβετίας, Συγκρότησις Πανορθόδοξου Ἐπιτροπῆς διὰ τὴν διασφάλισιν καὶ ἀξιοποίησιν τῶν πνευματικῶν καὶ πολιτισμικῶν ἐπιτευγμάτων τῆς Ὁρθοδοξίας, Πρακτικὰ Ζ' Πανελληνίου Θεολογικοῦ Συνεδρίου με θέμα: «Ἡ Ὁρθόδοξια στὴν Ἐνωμένη Εὐρώπη» (7-9 Σεπτεμβρίου 1990), Ἀθήναι 1991, σ. 405.

Β' Θεολογικὸ Συνέδριο Μεταπτυχιακῶν Φοιτητῶν

(Τρίπολη - Λεωνίδιο: 30 Ἰουνίου - 3 Ἰουλίου 1996)

Ἡ προετοιμασία, οἱ ἐργασίες, τὰ ἀποτελέσματα

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΗ ΑΝΤ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ¹

Τὸ νὰ κάνεις κάτι γιὰ πρώτη φορὰ εἶναι σημαντικό, ἀλλὰ τὸ νὰ τὸ ἐπαναλάβεις εἶναι ἐκείνο ποῦ σὲ καθιστᾷ ἀξιόπιστο καὶ ἀποδεικνύει τὴν αὐθεντικότητά σου. Ἐνα ἀκόμα, λοιπόν, Θεολογικὸ Συνέδριο Μεταπτυχιακῶν Φοιτητῶν, ὁργανώθηκε μὲ ἐπιτυχία καὶ φέτος ἀπὸ τὸν *Μεταπτυχιακὸ Φοιτητικὸ Θεολογικὸ Σύνδεσμο*, τοῦ Τμήματος Θεολογίας τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Τὸ Β' Θεολογικὸ Συνέδριο Μεταπτυχιακῶν Φοιτητῶν, μὲ θέμα «*Ἡ Μαθητεία καὶ ἡ Διδασκαλία στὴν Ὁρθόδοξη Παράδοση*», πραγματοποιήθηκε στὴν Τρίπολη καὶ στὸ Λεωνίδιο τῆς Ἀρκαδίας ἀπὸ τὶς 30 Ἰουνίου ἕως καὶ τὶς 3 Ἰουλίου 1996, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μαντινείας καὶ Κυνουρίας κ. Ἀλεξάνδρου. Τὸ Συνέδριο αὐτὸ ἀποτελεῖ συνέχεια τοῦ Α' Θεολογικοῦ Συνεδρίου Μεταπτυχιακῶν Φοιτητῶν, «*Οἱ Διαφυλικὲς Σχέσεις καὶ ἡ Ὁρθόδοξη Παράδοση*», τὸ ὁποῖο εἶχε πραγματοποιηθεῖ στὴν Καλλιρρόχη τῆς Θάσου, 2 μὲ 4 Ἰουλίου 1995, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου κ. Προκοπίου². Ἔτσι ἐπιτεύχθηκε ἕνας ἀπὸ τοὺς βασικοὺς στόχους τοῦ Β' Συνεδρίου, ποῦ ἦταν νὰ καταδείξει ὅτι ἡ *νέα γενιὰ* τῶν θεολόγων καὶ Ἑλλήνων ἐπιστημόνων ἔχουν καὶ συνέχεια καὶ συνέπεια.

Ὁ *Μεταπτυχιακὸς ΦΘΣ* εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς πρώτους συλλόγους μεταπτυχιακῶν φοιτητῶν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἀθήνας. Ἰδρύθηκε τὸ 1995, μετὰ τὴν ρύθμιση τοῦ θεσμικοῦ πλαισίου ποῦ διέπει τὶς μεταπτυχιακὲς σπουδὲς (τὸ 1992) καὶ τὴν ὀριστικὴ ὁργάνωση ἐγκεκριμένων μεταπτυχιακῶν προγραμμάτων στὴν Ἑλλάδα (τὸ 1993). Ἦταν φυσικό, λοιπόν, νὰ συνδέσει τὴν ἴδρυση καὶ τὴν πορεία του, μὲ τὴν κατοχύρωση τοῦ εὐρύτερου αἰτήματος γιὰ Μεταπτυχιακὲς Σπουδὲς καὶ Ἔρευνα στὴν πατριδα μας, καθὼς

καὶ τὴν γιὰ πρώτη φορὰ λειτουργία τοῦ θεσμοῦ. Ἡ σημασία τῆς νέας πραγματικότητας ἴσως ἀργῆσει νὰ φανεῖ. Τὸ γεγονός ὅμως ὅτι οἱ μεταπτυχιακὲς σπουδὲς ὁργανώνονται καὶ λειτουργοῦν ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα τῆς χώρας, γιὰ πρώτη φορὰ, μετὰ ἀπὸ ἐνάμισι αἰῶνα λειτουργίας τῶν ἐλληνικῶν Πανεπιστημίων, πείθει γιὰ τὴν ἀξία τοῦ ἐγχειρήματος.

Δὲν εἶναι περιεργό λοιπὸν τὸ γεγονός ὅτι οἱ περισσότεροι ἀπὸ ἐμᾶς οἱ ὁποῖοι σήμερα βρισκόμαστε στὰ Προγράμματα Μεταπτυχιακῶν Σπουδῶν (ΠΜΣ), αἰσθανόμαστε βαριά τὴν εὐθύνη, τὴν ὁποία συνεπάγεται ἡ εἰσόδός μας σὲ αὐτὸ τὸν κύκλο σπουδῶν. Εὐθύνη ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει μόνο ἀναφορὰ στοὺς ἑαυτοὺς μας, ἀλλὰ σὲ ὁλόκληρη τὴν ἐλληνικὴ κοινωνία, τὴν ὁποία καὶ ὀφείλει νὰ ὑπηρετεῖ, ὅταν μάλιστα οἱ θεολογικὲς μεταπτυχιακὲς σπουδὲς ὀφείλουν νὰ ὑπηρετοῦν τὴν Ἐκκλησία καὶ τὸ ἔργο της. Ὁ σύλλογός μας λοιπόν, δὲν ἔχει πάψει οὔτε στιγμή νὰ ἐργάζεται, μὲ ὅλες του τὶς δυνάμεις, πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση. Τὰ Θεολογικὰ Συνέδρια, τὰ ὁποία ὁργανώνουμε, ἐντάσσονται σὲ αὐτὸ τὸ πλαίσιο καὶ στὴν πράξη ἀποτελοῦν ἐκφραση τῶν νεανικῶν ἀνησυχιῶν μας, τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τοῦ ζήλου τῶν μελῶν μας. Ὁ Μεταπτυχιακὸς ΦΘΣ στὰ δύο χρόνια λειτουργίας του, ἔχει ἐργασθεῖ συστηματικὰ ὥστε πέρα ἀπὸ τὴ διοργάνωση τῶν Συνεδρίων, νὰ κατοχυρώσει καὶ νὰ βελτιώσει τὰ δικαιώματα τῶν μελῶν του, νὰ προβάλλει τὸ ἔργο ποῦ γίνεται στὸ ΠΜΣ τοῦ Τμήματος Θεολογίας, νὰ ἐνισχύσει τὴν παρεμβατικὴ ἰκανότητα τοῦ δικοῦ του ξεχωριστοῦ λόγου, νὰ ἀνοίξει στὰ μέλη του τοὺς δρόμους ποῦ οἱ νέες προοπτικὲς τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπαιτοῦν καὶ νὰ οἰκοδομήσει τὴν ἐνότητα, τὴν ἀλληλοκατανόηση καὶ τὴν ἀλληλοεκτίμηση τοῦ συνόλου τῶν Ἑλλήνων μεταπτυχιακῶν σπουδαστῶν.

Τώρα ὅμως, ποῦ τὸ Β' Θεολογικὸ Συνέδριο Μεταπτυχιακῶν Φοιτητῶν, περάτωσε τὶς ἐργασίες του καὶ ἔχουμε ἀρχίσει τὴν προετοιμασία

1. Προέδρου τοῦ Μεταπτυχιακοῦ Φοιτητικοῦ Συνδέσμου.
2. Βλ. Ἰ. Παναγιωτόπουλου, Α' Θεολογικὸ Συνέδριο Μεταπτυχιακῶν Φοιτητῶν, *Ἐκκλησία ΟΒ'* (1995), σελ. 789-792.

τοῦ Γ' Θεολογικοῦ Συνεδρίου Μεταπτυχιακῶν Φοιτητῶν, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ ἐξηγήσουμε τοὺς στόχους πὸ αὐτὰ ἐξυπηρετοῦν, νὰ ἐξηγήσουμε γιατί, παρὰ τοὺς κόπους καὶ τὴν προσπάθεια πὸ ἀπαιτεῖ αὐτὸ τὸ ἐτήσιο ἐπιστημονικὸ συνέδριο, θὰ συνεχίσουμε μὲ ὅλες μας τὶς δυνάμεις. Οἱ στόχοι λοιπόν, τῶν Θεολογικῶν Συνεδρίων Μεταπτυχιακῶν Φοιτητῶν εἶναι οἱ ἀκόλουθοι:

1. Νὰ ἀποκτήσουν ὅλα τὰ μέλη μας, μεταπτ. φοιτητῆς, τὴν ἐμπειρία τῶν ἐργασιῶν, τῶν ὄρων λειτουργίας καὶ τῶν προϋποθέσεων, ἐνὸς τουλάχιστον ἐπιστημονικοῦ συνεδρίου, κατὰ τὴ διάρκεια τῶν μεταπτυχιακῶν σπουδῶν τους. Αὐτὸ κρίναμε ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο, ἀφοῦ τὰ ἐπιστημονικὰ συνέδρια τὰ ὁποῖα γίνονται στὴ χώρα μας, εἶναι λίγα καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν μεταπτ. φοιτητῶν πὸ μπορεῖ νὰ τὰ παρακολουθήσει εἶναι ἐπίσης περιορισμένος. Ταυτόχρονα εἶναι δύσκολο νὰ μεταβεῖ κανεὶς καὶ νὰ παρακολουθήσει κάποιον ἀπὸ τὰ συνέδρια πὸ γίνονται στὸ ἐξωτερικὸ, ἀφοῦ τὰ ἔξοδα ἐνὸς τέτοιου ταξιδιοῦ εἶναι μεγάλα, δυσβάστακτα καὶ δὲν καλύπτονται ἀπὸ κανένα. Ἐτσι ὑπάρχει ὁ σοβαρὸς κίνδυνος νὰ ὀλοκληρώσει κάποιος τὶς μεταπτυχιακὰς σπουδὰς του, χωρὶς νὰ ἔχει παρακολουθήσει οὔτε ἓνα συνέδριο! Κάτι τὸ ὁποῖο εἶναι ἐντέλει ἀδιανόητο, γιὰ κάποιον πὸ κάνει ἐπιστημονικὴ ἔρευνα. Τὰ ἐτήσια Συνέδριά μας καλύπτουν μία πραγματικὴ ἀνάγκη τοῦ σώματος τῶν μεταπτ. φοιτητῶν καὶ τῆς οὐσίας τῶν σπουδῶν μας.

2. Στὰ πλαίσια τῶν Θεολογικῶν Συνεδρίων Μεταπτυχιακῶν Φοιτητῶν, οἱ συμμετέχοντες «παίρνουν τὸ βάπτισμα τοῦ πυρός». Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἡ συμμετοχὴ ἀπὸ τὴ θέση τοῦ ὁμιλητῆ, τοῦ ἀκροατῆ ἢ ἀκόμα καὶ τοῦ ὑπεύθυνου γιὰ κάποιες ἀπὸ τὶς λειτουργίες τοῦ συνεδρίου, ἐξασφαλίζει νέους ἐπιστήμονες μὲ πείρα σὲ ἓνα χώρο ὅπως τὰ συνέδρια, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ ἤδη ἓνα ἀπὸ τὰ κύρια μέσα ἐπικοινωνίας μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν θεολόγων τους. Ἐτσι πετυχαίνουμε κάτω ἀπὸ συνθήκες αὐστηρῆς ἐπιστημονικῆς κριτικῆς, ἢ ὁποῖα ἔχει πρωτίστως παιδευτικὸ χαρακτήρα, ἐμεῖς οἱ συνέδριοι, νέοι θεολόγοι, νὰ μάθουμε νὰ ἐργαζόμαστε συνεδριακά. Τὸ θετικὸ εἶναι ὅτι μέσα ἀπὸ τὰ λάθη μας μαθαίνουμε, τώρα πὸ μπορούμε νὰ κάνουμε καὶ λάθη. Συνεπῶς εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ διοργανώνουμε τὸ Συνέδριο κάθε χρόνο, χωρὶς νὰ λογαριάζουμε τὸν κόπο καὶ τὸ κόστος πὸ αὐτὸ συνεπάγεται.

3. Τὸ Συνέδριο ἀποτελεῖ ὀλοκλήρωση καὶ ἀποκορύφωμα τοῦ ἔργου κάθε ἀκαδημαϊκῆς χρονιάς. Εἶναι μίας πρώτης τάξεως εὐκαιρία νὰ παρουσιαθοῦν οἱ δυνατότητες καὶ τὸ ἐπίπεδο ἐργασίας τοῦ ΠΜΣ. Ὁ καθένας μπορεῖ νὰ παρακολουθήσει καὶ νὰ κρίνει τὶς εἰσηγήσεις, τὶς ἐρωτήσεις ἀλλὰ καὶ τὶς συζητήσεις πὸ ἀκολουθοῦν, ἀφοῦ τὰ συνέδρια εἶναι ἀνοιχτὰ στὸ κοινὸ. Κυρίως ὁμως οἱ ἴδιοι οἱ εἰσηγητῆς ἔχουν τὴ δυνατότητα νὰ παρουσιάσουν τὴν ἔρευνά τους καὶ νὰ καταθέσουν τὸ δικὸ τους προβληματισμὸ, ὁ ὁποῖος γίνεται ἀκόμα πὸ σημαντικὸς μέσα ἀπὸ τὸ δημιουργικὸ διάλογο πὸ ἀκολουθεῖ. Πιστεύουμε ὅτι σήμερα περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ, πρέπει νὰ ἀνοίγονται δίοδοι πὸ θὰ ἐπιτρέπουν τὴν ἔκφραση τῶν νέων θεολόγων, καὶ αὐτὸ ἐπιθυμοῦμε νὰ γίνεται καὶ ἀπὸ τὸ Συνέδριο. Ἐλπίζουμε ὅτι σύντομα τὰ ἐτήσια Θεολογικὰ Συνέδρια Μεταπτυχιακῶν Φοιτητῶν, θὰ κατέχουν στὴ συνείδηση ὅλων, ὅπως ἤδη κατέχουν στὴ δική μας συνείδηση, τὴν ἀξία θεομοῦ.

4. Ἡ λειτουργία τῶν μεταπτυχιακῶν σπουδῶν εἶναι τέτοια, ὡς φυσικὴ λειτουργία κάθε ἐξειδίκευσης, ἀφοῦ οἱ μεταπτ. φοιτητῆς τῶν διάφορων Τομέων, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους ἔχουν περιορισμένες δυνατότητες συνάντησης, ἀνταλλαγῆς ἀπόψεων καὶ συνεργασίας. Ἀντιθέτως στὰ πλαίσια τοῦ Συνεδρίου πετυχαίνουμε τὴν ἀπὸ κοινου καὶ σφαιρικὴ ἀντιμετώπιση τῶν ἐπιστημονικῶν ζητημάτων πὸ κάθε φορὰ τίθενται. Τὸ Συνέδριο ἔχει ὡς στόχο νὰ συγκεντρώσει τὸ ἐπιστημονικὸ ἐνδιαφέρον ὅλων καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ βασικὴ προϋπόθεση τοῦ γενικοῦ θέματος πὸ κάθε χρονιὰ τίθεται. Μέσα ἀπὸ τὴν ποικιλία τῶν προσεγγίσεων κατανοοῦμε τὴ βαθύτητα καὶ τὸ μέγεθος τῆς θεολογικῆς μας παράδοσης, ἢ ὁποῖα ἔχει τέτοιο βάρος, τὸ ὁποῖο κανεὶς ἀπὸ ἐμᾶς, ὅπως πιστεύουμε, δὲ μπορεῖ νὰ τὸ σηκώσει μόνος του. Τὸ Συνέδριο ἔχει ὡς στόχο νὰ καταδείξει τὴν ἀξία τῆς συλλογικῆς προσπάθειας.

(Συνεχίζεται)

Ἄν θέλεις νὰ ἀκούγεται ἡ φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὰ ραδιοκύματα, ἐνίσχυσε τὸ Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ της, τὸν 89,4 FM STEREO. Ἀριθμὸς λογαριασμοῦ Ἐθνικῆς Τραπεζῆς: 146/558090-03.

Πατήρ πρὸς Πατέρας

Ὁ ἐξομολόγος Ἱερεὺς, ὁ «ἐπὶ τῆς μετανοίας προεσβύτερος», ὁ «τόπον τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων πληρῶν» (Ζωναράς), κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν (τῆς ἐξομολογήσεως), «τὴν ἑαυτοῦ δανεῖζει γλῶσσαν καὶ τὴν ἑαυτοῦ παρέχει χεῖρα» εἰς τὸν τελεταρχοῦντα ἐν τῷ Μυστηρίῳ ἄορατον Κύριον καί, «ὡς κατενώπιον Θεοῦ» ἐν τῷ πνευματικῷ ἰατρικῷ τοῦ Ἐξομολογητηρίου μὲ δέος μετέρχεται τὴν «ἀνορθωτικὴν τῶν ψυχῶν τέχνην», ἢ ὁποῖα εἶναι ὄντως «ιατρικὴ ἐκ τῶν δυσχερεστάτων» (Γρηγόριος), καὶ «μετὰ προσηκούσης ἐπιστήμης τὰ κατάλληλα ἐπιθέτει φάρμακα» (Χρυσόστομος). Διότι παραλλήλως πρὸς τὴν παροχὴν ἀφέσεως, δίδει καὶ καταλλήλους συμβουλὰς καὶ σωτηρίους κατευθύνσεις. Διαθέτων, ὡς ἀληθὴς πατήρ, σπλάγχνα οἰκτιρῶν καὶ στοργὴν ἀπέραντον, ἐτι δὲ καὶ πείραν πλουσίαν, ἱερὰν σοφίαν, μὲ ἓνα συνετὸν συνδιασμὸν αὐστηρότητος καὶ ἐπιεικείας, ὑπὸ τὸν φωτισμὸν πάντοτε τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ μὴ μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς ἀνατόμος ψυχῶν, τεταγμένος νὰ καλλιερῆ καὶ κατευθύνῃ πολυτίμους ἀθανάτους ψυχάς, ὑπὲρ ὧν Χριστὸς ἀπέθανεν. Ἀρκεῖ ὁ ἴδιος ὁ ἐξομολόγος ὡς καὶ πᾶς κληρικὸς, νὰ θεωρῆ ὑποχρέωσίν του πρωταρχικὴν, ἵνα, ὡς ἄνθρωπος καὶ αὐτὸς «σάρκα φορῶν καὶ τὸν κόσμον οἰκῶν», ὑποκείμενος, ἄρα, εἰς πτώσεις καὶ ἀδυναμίας, προσέρχεται ταπεινῶς εἰς ἄλλον Πνευματικόν, εὐλαβῆ καὶ πεπειραμένον, διὰ νὰ καθαρῶσιν τὴν ἰδικὴν του ψυχὴν διὰ τοῦ Μυστηρίου, ὥστε νὰ μὴ συμβαίνει εἰς αὐτὸν τὸ θλιβερὸν ἐκεῖνο φαινόμενον, τὸ ὁποῖον ἀποδίδει ἢ παροιμιώδης φράσις: «ἄλλων ἰατρὸς αὐτὸς ἔλκεσι βροίθων». Ἄλλως τε, ὁ Κύριος δὲν ἐξήρесе τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ ἐξομολογεῖσθαι τοὺς κληρικούς, οἱ ὁποῖοι μάλιστα, ὡς συχνότερον κοινωνοῦντες τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, ἔχουν ἀνάγκην καὶ συχνότερον ἀπὸ τοὺς λαϊκοὺς νὰ ἐξομολογοῦνται μὲ συναίσθησιν βαθεῖαν τῆς ἀναξιοτήτος των. Τοιοῦτοτρόπως θὰ ἐπιτύχουν νὰ «πληροφορήσουν» τὴν διακονίαν των, διὰ τῆς σωτηρίας καὶ ἑαυτῶν καὶ τῶν ἄλλων καὶ νὰ τὴν «δοξάσουν» (Β' Τιμ. δ' 5, Ρωμ. ια' 13).

(Πρωτοσ. Χρυσοστόμου Γαλούρη, εἶτα Μητροπολίτου

Χίου, Ο ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ, ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, 1959).

Αὐτά!

Σημεῖον ἀντιλεγόμενον. Γιὰ τὴν ἐθνικὴ συνείδηση, ἅγιος. Γιὰ ὀρισμένους παραχαράκτες τῆς Ἱστορίας, «προδότης».

Ὁ Γρηγόριος ὁ Ε'. Πολλὰ καὶ ποικίλα λέγονται καὶ γράφονται γιὰ τὴν ὄλη στάση τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἰδιαίτερα τοῦ ἐθνομάρτυρα Πατριάρχου, στὴν ὑπόθεση τῆς ἐθνεγεροσίας. Γνωστὲς οἱ πηγὲς ἐκπομπῆς αἰθάλης... Μόνο πὸν καταφέρνουν νὰ μουτζουρωθοῦν αὐτές, μιὰ κι ὁ «καπνὸς» – ἀπ' τὴ φωτιὰ πού ... «ἀνάβουν» – λειτουργεῖ ὡς μπουμεραγκ. Στὸ προκείμενον, περιοριζόμεσθε ν' ἀπαντήσουμε στοὺς παραχαράκτες ἢ μᾶλλον νὰ τοὺς παραπέμψουμε στὸν ἴδιο τό ... σουλτάνο, γιὰ νὰ τοὺς ἐνημερώσει σχετικὰ μὲ τὴ δράση τοῦ ἁγίου Πατριάρχου μας. Παραθέτουμε ἓνα μικρὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ Διατακτικὸ τῆς ἀποφάσεως πὸν ἐξέδωκε ἡ Ὑψηλὴ Πύλη, γιὰ τὴ θανάτωση τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου. Ὅλο τὸ κείμενον τῆς προκήρυξης, τὸ κάρφωσαν στὸ στήθος τοῦ αἰωρούμενου Λειψάνου. Διαβάζουμε στὸ ἀπόσπασμα:

«... Ἄλλ' ὁ δόλιος ὁ Ἕλληνας πατριάρχης... ἔνεκα τῆς ἐμφύτου διαφθορᾶς τῆς καρδίας του, οὐ μόνον δὲν εἰδοποίησε, οὐδὲ ἐπετίμησε τοὺς ἀφελεῖς (σ.σ. τοὺς ἐπαναστάτες) οἵτινες εἶχον ἀφεθεῖ νὰ ἀποπληνηθοῦν, ἀλλὰ κατὰ τὰ φαινόμενα, αὐτὸς ὁ ἴδιος, ὀπισθεν τῶν παρασκηνίων, ἔδρα κρυφίως ὡς ἀρχηγὸς τῆς ἐπαναστάσεως... Ἐβεβαιώθη ὅτι, Πελοποννήσιος ὁ ἴδιος ἐκ καταγωγῆς, συμμετέσχεν εἰς τὰς ταραχὰς τῆς Πελοποννήσου καὶ εἰς ὅλα τὰ αἰσχητὰ ὁποῖα ἐσημειώθησαν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Καλαβρυτῶν ἀπὸ ἄτομα διεφθαρμένα καὶ ἀποπληνηθέντα... Διαπιστωθείσης ὅθεν ἀπὸ πᾶσαν ἄποψιν τῆς προδοσίας, οὐ μόνον κατὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, ἀλλ' εὐθέως καὶ κατὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἔθνους, ἦτο ἀναγκαῖον ἢ ρυπαρὰ ὑπαρξίς του νὰ ἐκλείψῃ ἀπὸ τῆς γῆς, διὸ ἀπηγγονίσθη, ἵνα χρησιμεύσῃ πρὸς παραδειγματισμὸν τῶν ἄλλων».

Ἐξεδόθη τὴν 19 τοῦ μηνὸς Ρετζέπ, ἔτος 1236 (22.4.1821).

— Αὐτά...

Μ. Μελ.